

Motion till riksdagen 2025/26:3459

av Björn Wiechel m.fl. (S)

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den kulturella bildningen och det gemensamma språket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konstnärlig frihet och armlängds avstånd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur staten kan bidra till att stärka kulturskolan i Sverige, vad gäller kompetensförsörjning och frågan om tillgång till utbildade kulturskolelärare, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över alla barns jämlika förutsättningar att delta i kulturskolans verksamhet och säkra tillgången till kulturskola i alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kulturskolans anslag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kulturgaranti för barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den regionala kulturen och ökat anslag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga frågan om att Myndigheten för kulturanalys ska få ett utökat uppdrag att ta fram statistik över den ideella kultursektorn och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till dansens förutsättningar och organisering och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över musikområdets förutsättningar och organisering och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om AI:s påverkan på musikområdet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om cirkusens förutsättningar och organisering och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kungliga Operan och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dansbandsmomsen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av hur man kan stödja och främja litteratur och läsning i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedläggningar av folkbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt lägga fram en proposition på grundval av utredningen Arkivering av det digitala kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny modern lag om pliktmaterial för att säkra insamling av och tillgång till såväl tryckt som digitalt material och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en aktiv politik för minoritets- och urfolk och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt satsning på nationella minoriteters bibliotek och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt satsning på språkcentrum och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Giron Sámi Teáhter och Tornedalsteatern och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strategin Judiskt liv i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt stöd till den judiska minoriteten och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk kulturkanon och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bildkonst, arkitektur och design och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fotografiets infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kulturella och kreativa branscherna och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt center för keramisk konst och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enprocentsregeln och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Form/Design Centers nationella uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemslöjd och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konstnärernas villkor och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om SGI-utredningen om att fortsätta det påbörjade arbetet och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om illegal ip-tv och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om scenkonstallianserna och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kulturellt yrkesverksamma och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta Icorn-programmet och andra lokala fristadssystem och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa utvecklingen på upphovsrättsområdet och vidta nödvändiga åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationellt lyfta frågan om konstnärlig frihet och fristäder och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna, främja och utveckla Sveriges kulturmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån Arkivutredningens betänkande skyndsamt lägga fram en proposition och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om breddat deltagande och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av kulturmiljöområdet och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kulturarvet ska vara tillgängligt för alla och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samlingsförvaltningarna och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetslivsmuseerna och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de svenska världsarven och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det kyrkliga kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturarvet i händelse av kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett råd för skydd av kulturarvet och dess finansiering och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.

56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statliga kulturfastigheter och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sammanslagningen av Myndigheten för stöd till trossamfund och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utländsk finansiering och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokrativillkor och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om filmpolitikens framtid och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om audiovisuell avgift och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt biografmoms och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om produktionsincitament och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spelbranschen och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en parlamentarisk utredning om mediepolitiken och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om public service och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marknätet och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungdomspolitik som stärker ungdomars levnadsvillkor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka ungas politiska delaktighet och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram riktlinjer för att värna civilsamhällets särart och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som motverkar fusk och felaktigt utnyttjande av bidrag inom civilsamhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om allmänna samlingslokaler och ökat anslag och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till idrotten och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till elitidrottare och ökat stöd till elitidrotten och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till parasporten och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fritidskortet och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om parasport för barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till rörelse och tillkännager detta för regeringen.

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elitidrottarens villkor och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av renovering och nybyggnation av idrottsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 51-procentsregeln och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om e-sport och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättvisa villkor för sponsring inom idrotten och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internmoms inom idrotten, civilsamhället och folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om friluftslivspolitik och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bidrag till folkbildningen och studieförbunden samt ökade anslag och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en spelpolitik som värnar spelarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olicensierade spel och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om problemspelande och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Spelpaus och bank-id vid spel och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en aktör likt IQ inom spelområdet och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spellicenser och avgifter för små föreningsdrivna lotterier och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anslagsförändringar 2026, sammanfattning

- Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, 100 miljoner kronor. Avser kulturskolans utvecklingsbidrag.
- Anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet, 100 miljoner kronor
- Anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård, avser de svenska världsarven, 5 miljoner kronor
- Anslag 12:1 Stöd till idrotten, 100 miljoner kronor, 50 miljoner kronor elitsatsning, 50 miljoner kronor parasport
- Anslag 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler, 20 miljoner kronor
- Anslag 13:1 Statsbidrag till studieförbund 350 miljoner kronor
- Nytt anslag: Kulturgaranti för barn och unga 300 miljoner kronor.

Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens kulturråd	83 206	±0
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	501 582	100 000
1:3 Skapande skola	226 464	-226 464
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	44 153	±0
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753	±0
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 692 255	100 000
1:7 Myndigheten för kulturanalys	20 616	±0
2:1 Bidrag till Operan och Dramaten	802 500	±0
2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	358 244	±0
2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098	±0
2:4 Statens musikverk	113 346	±0
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	233 678	±0
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	151 335	±0
3:3 Institutet för språk och folkminnen	78 893	±0
4:1 Konstnärsnämnden	25 302	±0
4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	570 530	±0
5:1 Riksarkivet	618 945	±0
6:1 Riksantikvarieämbetet	341 359	±0
6:2 Bidrag till kulturmiljövård	299 782	5 000
6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	490 000	±0
6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	±0
7:1 Centrala museer: Myndigheter	1 612 476	±0
7:2 Centrala museer: Stiftelser	284 714	±0
7:3 Bidrag till vissa museer	82 218	±0
7:4 Forum för levande historia	65 842	±0
7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80	±0
7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518	±0
7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet	53 708	±0
8:1 Stöd till trossamfund	82 000	±0
9:1 Filmstöd	555 444	±0
10:1 Sändningar av TV Finland	9 574	±0
10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 592	±0
10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	733	±0
10:4 Stöd till taltidningar	43 406	±0
11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	87 533	±0
11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	240 680	±0
11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	2 000	±0
12:1 Stöd till idrotten	2 152 811	100 000
12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164	20 000

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
12:3 Stöd till friluftorganisationer	109 785	±0
12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	±0
12:5 Insatser för den ideella sektorn	223 758	±0
12:6 Stöd till plats för idrott	250 000	±0
13:1 Statsbidrag till studieförbund	1 496 023	350 000
13:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 521 760	±0
13:3 Bidrag till tolkutbildning	57 331	±0
13:4 Särskilt utbildningsstöd	268 158	±0
14:1 Spelinspektionen	104 855	±0
99:1 Kulturgaranti i skolan	±0	300 000
Summa	17 337 204	748 536

Politikens inriktning

Socialdemokratin vill forma ett jämlikt samhälle grundat på alla människors lika värde och lika rätt. Den vill låta demokratins ideal sätta sin prägel på hela samhällsordningen och på människors inbördes förhållanden, så att var och en ges möjlighet till ett rikt, tryggt och meningsfullt liv.

Medborgarnas gemensamma vilja, utvecklad i en fri och öppen debatt och uttalad i demokratiska val, är alltid överordnad andra maktanspråk och intressen. Genom demokratin bestämmer medborgarna vilka principer som ska styra samhällsutvecklingen och hur uppgifter och ansvar ska fördelas mellan det gemensamma och det enskilda, mellan det offentliga och marknaden.

Demokrati förutsätter frihet från fattigdom och fruktan, men också frihet och möjlighet att utvecklas i gemenskap med andra människor. Därför måste de politiska friheterna bindas samman med grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Demokrati är mer än en ordning för att fatta och verkställa beslut. Demokrati är ett värdesystem som måste genomsyra hela samhällslivet. De medborgerliga fri- och rättigheterna bildar den nödvändiga utgångspunkten, men de är inte tillräckliga: de måste också bygga på rätten till personlig utveckling, till social trygghet och till inflytande och delaktighet såväl i arbetslivet som i vardagslivet. Bara då kan människor delta i demokratin fullt ut. Därför måste demokratin utvidgas även på det ekonomiska och sociala området. I principen om demokratins företrädare ligger övertygelsen om att samhällsutvecklingen kan påverkas och styras. Att skapa denna tilltro och se till att människor själva kan forma sin framtid, tillhör socialdemokratins viktigaste uppgifter.

Kultur handlar både om människans personliga frihet och om samhällets utveckling. Kultur, kunskap och bildning ger människor möjlighet att vidga sina perspektiv och att frigöra sina tankar och sin skaparkraft. Denna frigörande förmåga är en motvikt mot politiska och ekonomiska elitors strävan att ta makten över tanken. Kulturen ska vara närvarande i alla människors vardag. Jämlika förutsättningar krävs för att alla ska kunna uppleva och utöva kultur. När detta sker gemensamt stärks hela det demokratiska samhället. Tillgången till kultur och bildning ska inte vara en klassfråga. Samhället behöver slå vakt om folkbildningsidealet. Det svenska språket är en central del av vårt kulturarv, liksom de fem minoritetsspråken. En rik fritid och aktiv idrottsverksamhet främjar en

känsla av sammanhang och ökad gemenskap. Ett rikt föreningsliv bidrar till demokratisk skolning. Folkbildningens betydelse för hela samhällets utveckling kan inte överskattas.

Mer än någonsin behöver vi kunna sortera, värdera, analysera och kritisera vår omvärld så som den kommer till oss i gestaltad, redigerad och manipulerad form. Bristen på bildning är också resultatet av ett nedmonterat välfärdssamhälle. En ständig oro för nästa jobb, nästa bostad, nästa hyra eller sjukskrivningsperiod begränsar möjligheten till kollektiv bildning. Historien visar oss att med fred och social trygghet kan demokratin fördjupas och bildningen stärkas. För oss socialdemokrater har därför kulturen, bildningen och demokratin gått hand i hand, varigenom en aktiv kulturpolitik alltid varit demokratis katalysator.

Den demokratiska kulturpolitiken utmanas. Sverigedemokraternas exkluderande nationalism har fått betydande inflytande över regeringens kulturpolitik samt på kulturpolitiska frågor kommunalt och regionalt. Ideologisk nedmontering av studieförbund och folkbildning, lokala begränsningar av bokinköp och boksamtal på de allmänna folkbiblioteken, svag respekt för den grundläggande kulturpolitiska principen om armlängds avstånd, väntade nedskärningar på public service, indragna stöd till civila samhället är bara några exempel.

I en vetenskaplig artikel från Nordicom (*Undermining the legitimacy of the news media: How Swedish Members of Parliament use Twitter to criticise the news media*, A. Liminga och J. Strömbäck, publicerad i *Nordicom Review*, s. 279–298) beskrivs hur sociala medier används av regeringsunderlagets riksdagsledamöter för att kritisera nyhetsmedier, inte minst i syfte att ifrågasätta public services opartiskhet. Samhällsprogrammet Kalla fakta avslöjande om att Sverigedemokraternas partikansli driver en trollfabrik med anonyma konton i syfte att påverka opinionen i Sverige har mötts av omfattande kritik, men inte förändrat partiets arbetsformer i sak. Avslöjandet gällde anställda på Sverigedemokraternas partikansli, men väcker även frågor kring befintligt anställda på Regeringskansliet.

Sociala medier kan påverka val genom vilseledande information, desinformation och propaganda. EU-rapporter pekar på att ryska aktörer aktivt försökt sprida desinformation i samband med flera val och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Myndigheten för civilt försvar från och med januari 2026) har varnat för desinformation under svenska valrörelser. Frågan är av betydelse för fria val och det demokratiska åsiktsutbytet.

Det har blivit allt mer angeläget att stå upp för yttrandefrihet, det fria ordet och oberoende medier. Kunskapsutbyte och journalistik är en drivkraft för utveckling, demokrati och sammanhållning. Mediemångfald, lokalmedia och journalistisk närvaro i hela landet är av särskild vikt. Arbetet för källkritik och mot faktaresistens är grundläggande för den fria åsiktsbildningen och därmed för det demokratiska samtalet. Genom sin kombination av nyheter, samhällsgranskning, aktualitetsprogram, folkbildning, underhållning och program riktade till olika grupper i samhället vill vi att Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion fortsatt bidrar till nyhetsförmedling och kulturupplevelser. Socialdemokraterna vill grundlagsskydda public service.

Vi socialdemokrater beklagar att den parlamentariska public service-kommitténs betänkande inte uppnådde enighet. Tidöpartierna visade under utredningsarbetet att Tidöavtalet har företrädare framför en parlamentariskt sammansatt kommittés arbete. Vi socialdemokrater verkar för public services breda samhällsuppdrag i fråga om oberoende nyhetsförmedling, samhällsgranskning, folkbildning och kultur samt beredskap i syfte att nå ut till hela den svenska befolkningen. Public services roll har växt i takt med det kraftigt försämrade säkerhetsläget i Europa och världen. Att begränsa uppdraget genom svaga ekonomiska förutsättningar och begränsade möjligheter att nå ut till fler innebär

en konsekvens för befolkningens tillgång till oberoende nyhetsmedier och rätt till information i händelse av kris. En överväldigande majoritet av remissinstanserna har ställt sig kritiska till Tidöpartiernas förslag till medelstilldelning och innehållsuppdrag för tillståndperioden 2026–2033. Trots detta har Tidöpartierna inte sökt fortsätta förhandlingar utan lämnar public service-propositionen till riksdagen utan förändringsförslag. Med detta befarar vi omfattande nedskärningar för public service.

Vi socialdemokrater har ett fast förankrat mål om att bryta segregationen i Sverige och därmed öka tillgängligheten och delaktigheten i kulturen. Klassklyftor och sociala orättvisor kommer inte bara till uttryck genom ekonomiska klyftor, utan också utifrån en kulturell ojämlikhet. De senaste årens undersökningar visar att barns och ungas fritidsaktiviteter och deltagande i kultur- och idrottslivet präglas av var man bor och av föräldrarnas inkomst. Därför behövs målinriktade insatser för att stärka en meningsfull fritid, läs- och skrivkunighet, bildning, den estetiska undervisningen i skolan och det kulturella deltagandet för våra barn och unga.

Att aktivt sänka trösklar och tillgängliggöra kultur för fler är grundläggande för oss socialdemokrater. Därför fokuserar den socialdemokratiska skuggbudgeten för 2025/26 på den rådande ekonomiska situationen för hushållen och dess konsekvenser för barn och unga. Högerregeringen och Sverigedemokraternas nedskärningar i skola, vård, omsorg och kultur innebär en risk för att de kommunala avgifterna höjs inom kulturskolan, kultur, idrott och andra fritidsaktiviteter. Vi menar att barn och unga inte ska behöva bära den ekonomiska krisens konsekvenser. Därför vill vi satsa på välfärden genom generella och riktade statsbidrag så att regionerna och kommunerna inte ska behöva minska stödet till den lokala kulturen. Vi vill även stärka barnbidraget, studiebidraget och bostadsbidraget för att stärka hushållens ekonomiska förutsättningar i kostnadskrisen och den utdragna lågkonjunkturen. Den nationella kulturbudgeten ska också ses som ett verktyg för att stötta finansieringen av kulturskolan, museibesök och idrotten för att fler ska kunna ta del av verksamheterna.

En pelare i den svenska kulturpolitiken är folkbildningen. Folkbildningen spelade en viktig roll för demokratiseringen av Sverige och präglar vårt land än idag genom kunskapsspridning och bildning. Folkbildningen, både den ideella och den professionella, når en miljon människor i Sverige årligen. På en del platser i vårt land är studieförbundens lokaler den enda samlingsplatsen för kommunens invånare. Verksamheterna syftar till att förena människor i samtal, studier, språkinläring, yrkesförberedande program och fortbildande kurser. Studieförbunden och folkhögskolorna har särskild betydelse för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet till meningsfull aktivitet och för nyanländas möjlighet att få kunskaper om det svenska samhället och utvecklas i det svenska språket. Därtill har studieförbunden band till hela det svenska civilsamhället, såsom fackförbund, idrottsrörelsen, kulturlivet och rättighetsorganisationer. Försvagas folkbildningen, försvagas även det civila samhället. Särskilt bekymmersamt är nedskärningarnas inverkan på rep- och musiklokaler. Fortsatta neddragningar och strukturella ändringar i studieförbundens struktur väntar även år 2026. Då uppnås målet om att genomföra nedskärningar om en halv miljard på studieförbundens verksamhet. Vi socialdemokrater avstyrker förslagen och menar att de är ideologiskt motiverade.

Enligt Klys ökade arbetslösheten bland kulturarbetare med nästan 30 procent åren 2023–2025. Orsaken är lågkonjunkturen, inflation och minskade offentliga anslag samt generativ AI, särskilt för yrken som illustratörer, översättare och fotografer. Den största ökningen noterades inom musei- och kultursektorn samt inom kommunikation och kreativ sektor. I vårpropositionen för 2025 medger regeringen att lågkonjunkturen har

påverkat kultursektorn negativt, vilket har lett till ökad arbetslöshet. För att bemöta detta föreslås åtgärder för att stärka kultursektorn och arbetet som myndigheterna bedriver med samlingsförvaltning och omhändertagande av värdefullt kulturarv. Däremot saknas insatser av betydelse för att råda bot på den växande arbetslösheten i sektorn.

Språkets centrala roll

Kulturell bildning och kunskaper i språk är det mest kraftfulla verktyg människan har för att förstå och interagera med världen omkring oss. För barn och unga är språket inte bara ett medel för kommunikation, utan också en nyckel till lärande, social utveckling och identitetsbildning. Från tidig ålder hjälper språket barn att förstå sina egna och andras känslor, att uttrycka behov och att forma relationer. Genom språket lär sig barn och unga att tänka kritiskt, resonera och sätta ord på sina upplevelser.

Det är genom språket som barn och unga tillägnar sig kunskaper inom alla ämnen. Barn som tidigt utvecklar ett starkt ordförråd och goda språkkunskaper har större chans att lyckas både i och utanför skolan. Språket spelar också en viktig roll i att forma barns och ungas identitet. Att stödja och uppmuntra en stark språkutveckling från tidig ålder är därför en av de viktigaste investeringarna vi kan göra för att säkerställa barns framtida framgång och välbefinnande.

Vi socialdemokrater menar att språket är av central betydelse för den enskildes möjlighet att verka som samhällsmedborgare. I detta arbete behövs ett aktivt språkutvecklande arbete på förskolan, insatser för att stärka förskole- och grundskolepersonalens kunskaper i svenska, ökade lästimmar i skolan, tillgång till estetiska ämnen i skolan, återinförande av estetiska ämnen som obligatoriskt på gymnasieskolan, bemannade skolbibliotek, folkbibliotek, mötesplatser, teater- och musikscener, biosalonger, konsthallar och museer.

Språket formar kulturell samhällsgemenskap. Språk har en stark koppling till identitet och kultur. Det bär med sig traditioner, historia och värderingar och hjälper människor att känna tillhörighet i en grupp eller ett samhälle. Genom språket kan vi bevara och föra vidare kulturella uttryck till framtida generationer. När människor delar ett gemensamt språk, kulturella och historiska referensramar samt grundläggande sociala konventioner möjliggörs social sammanhållning. Detta utesluter inte olika etniciteter, traditioner, religioner eller modersmål. Att utveckla kvalitetssäkrad modersmålsundervisning och stärka de nationella minoritetsspråken är av oerhörd vikt. Samtidigt är det gemensamma språket svenska den samhälleliga infrastruktur som möjliggör att en stor mängd människor kan interagera och uppnå ekonomisk, social och demokratisk utveckling i vårt samhälle. Vi socialdemokrater anser därför att det allmänna har ett särskilt ansvar för att det svenska språket används och utvecklas.

Konstnärlig frihet och armlängds avstånd

Principen om armlängds avstånd mellan politik och verksamhet är en central och viktig del av svensk förvaltningstradition, inte minst inom kulturpolitikens område. Armlängds avstånd handlar om att upprätthålla en avvägning mellan folksuveränitetens politiska ambitioner och den sak- och yrkeskunskap som finns inom de olika offentliga förvaltningsområdena. Inom kulturområdet har det handlat om att skydda centrala demokratiska värden på yttrandefrihetens grund.

Det som främst garanterar den demokratiska kultursynen och den förvaltningsmässiga styrningen är självständiga, oberoende och opartiska tjänstemän samt fria kulturutövare. Därför måste det till en större diskussion om offentliganställda tjänstemäns arbetssituation, inte minst när dessa drabbas av politikens gränsförskjutningar. Myndigheten för kulturanalys beskriver i rapporten Så fri är konsten att det krävs tydligare gränsdragning mellan politisk styrning och konstnärliga uttryck, stärkta processer för självständighetsmålet i kulturpolitiken, ökad transparens i bidragsgivningens fördelning samt stöd för konstnärlig autonomi på regional och kommunal nivå.

Fackförbundet DIK:s rapport Vi vet ju hur det blev i Sölvesborg beskriver en samtid av klåfingrighet, kunskapsförakt och en hårt polariserande allmänhet. Mer än hälften av de 3 500 svarande offentliganställda angav att de oroas över att inte kunna utföra sitt arbete utifrån yrkesetiska principer. Sverigedemokraternas polisanmälan mot Norrköpings stadsmuseums utställning ”Medlöperi och motstånd” år 2021 ledde inledningsvis till att museet tog bort den bild som orsakat anmälan. Museilagens ändamålsparagraf som stipulerar att ett museum ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning sattes på prov.

Under 2023 ställde flera SD-politiker krav på att populära sagostunder på folkbibliotek skulle stoppas. Verksamheten som pågått sedan 2017 möttes av hat och hot. Detta anser vi socialdemokrater är ett oacceptabelt politiskt agerande.

I Tidöavtalet står det följande: ”Kulturpolitiken ska värna kulturlivets oberoende och egenvärde gentemot nyttoändamål. Principen om armlängds avstånd ska upprätthållas.” Detta välkomnar vi socialdemokrater. Vi vill uppmana regeringen att kraftfullt agera när angrepp på konstnärlig frihet och armlängds avstånd sker samt att regeringen verkar för insatser.

Kulturskola för alla

Alla människor har rätt till kultur och bildning. Våra kulturvanor skapas ofta redan i barn- domen. Tillgången till musik, teater, bildkonst och konstnärlig gestaltning kan inte tas för given. Här har kulturskolan en viktig roll att ge barn och unga möjlighet till kultur- utövande. Kulturskolan måste vara tillgänglig på jämlika villkor i hela landet för alla barn oavsett bakgrund. Genom att ge alla möjligheter bidrar kulturskolan till samhälls- gemenskapen och verkar klass- och segregationsförebyggande.

Vårt lands musikframgångar har ofta tillskrivits den kommunala kulturskolan. Men i stället för att låta fler ta del av verksamheten, förs nu en politik som låter dess grundvalar erodera. Utan betydande statsbidrag till kommuner och regioner och därtill ett halverat utvecklingsbidrag till kulturskolan finns risk för höga avgifter, längre köer och allt färre kulturskolelärare.

Vi vet sedan tidigare att tusentals barn och ungdomar står i kö för att delta i kultur- skolans verksamhet. Köbildningen grundar sig ofta i bristen på pedagoger och musiklärare. Det saknas för närvarande exakta uppgifter om antalet anställda på landets kulturskolor. Bland personalen är det vanligt med deltidstjänster och timanställningar, därtill är den fackliga anslutningsgraden lägre än i övrigt. Ungefär en tredjedel av kulturskolans per- sonal delar sin tjänst mellan kulturskolan och grundskolan eller gymnasieskolan. Ett annat hinder för potentiella kulturskolelever är deltagaravgifterna som nästintill alla kommuner använder sig av.

Behovet av nationell samordning, eventuell lagstiftning och kompetensförsörjning har varit en ständigt återkommande diskussion sedan den kommunala kulturskolans tillkomst. Eftersom kulturskolan främst styrs av kommunala beslut och med kommunala medel innebär det att dess mål, syfte och inriktning varierar. I återkommande nationella utredningar har regering och riksdag tydliggjort att ansvaret ska åligga kommunerna och att kulturskolan inte bör ingå i den statliga intressesfären. I maj 2018 ändrade den socialdemokratiskt ledda regeringen detta. Staten ska bidra till en mer tillgänglig och jämlik kulturskola av hög kvalitet i såväl utbud som undervisning. Därför införde vi ett nationellt Kulturskolecentrum men också ett utvecklingsbidrag för att främja den kommunala kulturskolans möjligheter att erbjuda såväl fördjupning som bredd i undervisningen.

I budgetpropositionen 2021 förstärktes det statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskola med 100 miljoner kronor. Beloppet uppgick till 200 miljoner kronor åren 2021–2022. Regeringen valde dock att inte förlänga denna förstärkning, varför det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan återigen gick ned till 100 miljoner.

Uppföljningar som Statens kulturråd har genomfört visar att bidraget har använts för att utveckla kulturskoleverksamheten. Kulturskolorna breddar sin verksamhet genom att t.ex. nyanställa pedagoger som startat uppsökande verksamhet och nya undervisningsformer för att nå barn och unga som vanligtvis inte söker sig till kulturskolan.

Med anledning av kommunernas ansträngda ekonomi råder stor skillnad i kulturskolans utbud. Vissa kommuner har infört en omfattande och avgiftsfri verksamhet samt ett aktivt arbete med att nå kulturskoleovana grupper. I mindre kommuner kan kulturskolan istället vara helt beroende av en ensam eldsjäl. I ett fåtal kommuner finns ingen kulturskola alls. Endast hälften av de kommunala kulturskolorna erbjuder verksamhet för barn och unga med funktionsvariationer. På vissa kulturskolor får de inte ens delta i den ordinarie verksamheten. Vi socialdemokrater vill utöka förutsättningarna för att fler barn och unga ska hitta kulturskolans fantastiska verksamhet. Det överensstämmer också med vår ambition att bredda deltagandet, bryta segregationen och öka delaktigheten i samhället.

Kulturskolan saknar idag lagstadgat skydd, i kontrast till både museer och bibliotek.

En kulturskolelag skulle ge kulturskolan ett nationellt ramverk och understryka kulturskolans betydelse för barn och ungas utveckling och dess roll i den konstnärliga utbildningskedjan i Sverige. Vi socialdemokrater vill att frågan om en kulturskolelag utreds. En sådan lagstiftning bör utformas som en ramlag i likhet med bibliotekslagen och museilagen. I en sådan utredning menar vi också att frågor om hur staten kan bidra till att ytterligare stärka kulturskolan i Sverige, inte minst vad gäller kompetensförsörjningen och den framtida tillgången till utbildade kulturskolelärare bör ses över.

Vi föreslår att anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete förstärks med 100 miljoner kronor för det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan.

Kulturgaranti för barn och unga

De ojämlikheter som växer i vårt land gäller även tillgången till och möjligheten att utöva kultur. Huruvida vi upplever kultur i vardagen blir alltmer avhängig föräldrars inkomst och utbildningsbakgrund. Vi vill att kulturen ska vara tillgänglig för fler, både att uppleva och att själv utöva. Vi vill därför se en kulturell allemansrätt som omfattar

en kulturgaranti i förskola och skola med minst en kulturupplevelse per termin för alla barn. Detta skulle ge alla barn bättre möjligheter att ta del av det svenska kulturlivet och den gemenskap som finns i att dela kulturella upplevelser.

Den regionala kulturen i form av såväl kulturinstitutioner som det fria kulturlivet har en viktig roll att spela runt om i landet för uppbyggnaden av kulturgarantins infrastruktur. Likaså bör landets kulturskolor ses som en viktig resurs och samarbetspart i kulturgarantin. Det handlar exempelvis om skolbio, scenkonst, eget skapande eller besök på museum.

Tillgången till kultur för barn och unga är ojämnt fördelad. I vissa skolor och kommuner finns det redan idag ett föredömligt arbete för att garantera barn och unga tillgång till skapande och kulturupplevelser, inte sällan kopplat till de statliga medlen för Skapande skola, som når cirka 70 % av grundskoleeleverna. Samtidigt finns det elever som sällan eller aldrig under sin skoltid kommer i kontakt med dessa upplevelser. Här har skolan en viktig roll att spela när det kommer till att låta barn uppleva exempelvis professionell scenkonst, skolbio eller museibesök.

Medlen för skapande skola är frivilliga för skolor att ansöka om. En nationell kulturgarantimodell för hur innebär en modell där alla barn och elever i för- och grundskola i Sverige garanteras att kontinuerligt få uppleva professionell scenkonst och eget skapande under sin skoltid, både i skolans lokaler och på plats hos kulturinstitutioner. Socialdemokraternas förslag om avgiftsfri kollektivtrafik för unga kan underlätta skolors besök hos kulturinstitutioner, där kollektivtrafik är ett alternativ. Där tillräcklig tillgång till kollektivtrafik saknas möjliggörs fortfarande resande till kulturinstitutioner genom de statliga medlen för kulturgarantin.

Idag finns det ingen samlad nationell uppföljande statistik över vilka barn som får ta del av scenkonstupplevelser, museibesök och andra kulturupplevelser i skolan. Skolan är en plats som har möjlighet att utjämna kulturella orättvisor genom den obligatoriska skolplikten. Skolverkets läroplan slår också fast att kulturupplevelser ska vara en del av lärandet. Både Norge och Danmark har skapat välfungerande system för distribution och uppföljning. Sverige bör därför utveckla möjligheten att följa upp barns och ungas tillgång till kulturupplevelser. För att inleda genomförandet av kulturgarantin i skolan föreslår Socialdemokraterna 300 miljoner under ett nytt anslag. Vi delfinansierar Kulturgaranti för barn och unga genom att avvisa anslaget till Skapande skola.

Kultursamverkansmodellen – regional kultur i hela landet

I juni 2022 tillsatte den socialdemokratiskt ledda regeringen en utredning för att se över kultursamverkansmodellen tio år efter reformens införande. Modellen har funnits sedan 2011 och omfattar samverkan mellan staten, regionerna och kommunerna samt civila samhället och de professionella kulturskaparna. Syftet med kultursamverkansmodellen är att den ska bidra till de nationella kulturpolitiska målen, ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer och föra kulturen närmare medborgarna. Utredningen redovisades den 27 september 2023.

Flertalet remissinstanser har redovisat betydande kritik mot utredningens förslag och därtill avstyrkt utredningens förslag. Många av utredningens förslag ter sig skissartade och torde i flera fall kräva ytterligare utredning och precisering. Kulturrådet avstyrker utredningens förslag med motiveringen att förslagen inte leder till ökad måluppfyllelse för de nationella kulturpolitiska målen, att reformerna saknar finansiering med nuvarande förutsättningar, att förslagen varken främjar mätbarhet av måluppfyllelse eller långsiktigt

kunskapsuppbyggnad samt att de är otydliga gällande författning, rollfördelning och samverkan.

Regeringen har gett Kulturrådet i uppdrag att lämna förslag om hur myndighetens arbete och samverkan inom kultursamverkansmodellen kan vidareutvecklas och hur kommunernas roll, ansvar och betydelse inom modellen kan öka. I uppdraget ingår även att föreslå hur den administrativa resursåtgången för berörda aktörer kan minska, hur de regionala kulturplanerna kan utformas mer ändamålsenligt och om giltighetstiden för planerna bör förlängas. Kulturrådet ska även ge exempel på hur samverkan över region- och kommungränser och mellan regioner och kommuner kan utvecklas samt redogöra för vilka möjligheter och hinder som föreligger. Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2025.

Vi socialdemokrater menar att det är av vikt att belysa frågan om vad som kan göras för att säkra att modellen bidrar till ett rikt kulturliv i hela landet, även utanför storstads-kommunerna. Genom kultursamverkansmodellen samverkar stat, region och kommun för att tillgängliggöra kulturen och skapa större likvärdighet för medborgarna, oavsett var i landet man bor. Eventuella förändringar av kultursamverkansmodellen måste därför ge fortsatt goda förutsättningar för både regionala och lokala kulturinstitutioner, såväl som nya kulturyttringar och det fria kulturlivet. Vi socialdemokrater hade en förhoppning vid modellens införande att staten skulle skjuta till ökade medel till modellen, något som inte infriats. Istället har det statliga stödet stagnerat och lagt en ökad andel av kulturens finansiering på regioner och kommuner.

Vi hoppas att Kulturrådets utredning kan ge klarheter i hur modellen kan utvecklas. Samtidigt ser vi svårigheter i att göra ändringar i modellen utan nödvändiga resurstillskott.

När vi nu ser omfattande nedskärningar i de regionala kulturverksamheterna som en konsekvens av inflationen och kostnadsökningar, är det anmärkningsvärt att regeringen och Sverigedemokraterna väljer att skära ner på anslaget till kultur i hela landet. Anslag som exempelvis går till Musik i Dalarna och Dalateatern skärs ned med 20 miljoner kronor årligen från och med 2025. Resultatet blir färre konserter, utställningar och teaterföreställningar. Därtill genomförs nedskärningar på folkbildningen och studieförbunden som också innebär ett hårt slag mot kulturell verksamhet på landsorten och i glesbygden. På flera platser i landet är de ideella kulturföreningarna och de lokala studieförbunden de enda aktörerna som skapar arrangemang och gemensamma kulturupplevelser för sina invånare.

Vi vill att regeringen ska utveckla, förstärka och värna kultursamverkansmodellen. Vi socialdemokrater vill understryka modellens regionala grund och att den måste kunna förena goda förutsättningar för både regionala och lokala kulturinstitutioner såväl som nya kulturyttringar och det fria kulturlivet. Av vikt är modellens möjlighet att stärka den fria kulturen och att den värnar principen om en armlängds avstånd från politiken.

Vi föreslår en höjning av anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet med 100 miljoner kronor.

Låt Myndigheten för kulturanalys kartlägga den ideella kulturen

Ideell kulturallians, samarbetsorganisationen för det ideella kulturlivet, har under en längre tid riktat krav gentemot regeringen. Ett är att låta Myndigheten för kulturanalys ta fram statistik över den ideella kultursektorn.

Kulturens kapillärer – Nyorientering är ett projekt, initierat av Ideell kulturallians, som har pågått under 2023–2024. Med finansiering från Svenska postkodlotteriets stiftelse har kulturföreningar kunnat ansöka om ett öppet projektstöd, det vill säga bidrag som inte är öronmärkta. Totalt har 8 miljoner kronor fördelats mellan 193 föreningar och erfarenheterna har presenterats i en ny rapport.

Utifrån lärdomarna ställs flera krav på regeringen. Bland annat menar de att kunskapen generellt inom kultursektorn är för låg och att statistik saknas. Ideell kulturallians vill se statistik på och analys av den ideella kultursektorns verksamhet.

Myndigheten för kulturanalys har som uppgift att analysera arbetet för att nå de kulturpolitiska målen och har inte i uppdrag att analysera den ideella kultursektorn då myndighetens rapporter fokuserar på de insatser som görs i offentlig regi. Detta ger dock en otillräcklig bild av kulturens infrastruktur och kulturpolitikens måluppfyllelse.

Vi socialdemokrater delar Ideell kulturallians bedömning och uppmanar regeringen att överväga frågan om att Kulturanalys ska få ett utökat uppdrag att ta fram statistik över den ideella kultursektorn.

Teater, dans och musik

Musiken, teatern och dansen utgör tre centrala delar av Sveriges kulturliv. De är uttrycksformer som både bär traditioner vidare och skapar nya sätt att förstå världen och oss själva. Samtidigt står dessa konstområden inför nya utmaningar.

Musiken finns i alla delar av samhället – från den professionella scenkonsten och symfoniorkestrarna till folkkörerna, folkmusiken och musikskolorna. Sverige har en stark musiktradition och är internationellt framgångsrikt inom flera genrer. För att musiken ska fortsätta blomstra krävs dock långsiktiga resurser till musik- och kulturskolor, stöd till arrangörer och replokaler samt bättre villkor för frilansande musiker. Det ideella musiklivet behöver också stärkas genom stöd till föreningar och nätverk som gör musikskapande möjligt lokalt. Genom digitaliseringen och AI krävs även nya kulturpolitiska verktyg för att stärka upphovsrättsliga rättigheter.

Teatern gestaltar våra livsfrågor. Den finns i stora institutioner som vår nationalteater och nationalscen Kungliga Dramaten och på lokala stadsteatrar, men också i fria grupper, amatörteaterföreningar och skolteatrar. För att teatern ska fortsätta vara relevant krävs både ekonomiska resurser och tillgång till scener och repetitionslokaler i hela landet. Den fria scenkonsten behöver tryggare förutsättningar för att kunna utveckla nya uttryck. Samtidigt är det avgörande att barn och unga får möta teater tidigt, både som publik och genom eget skapande.

Dansen är en konstform som förenar kroppsligt uttryck, gemenskap och kreativitet. Den finns som balett, folkdans, streetdance och samtida dans, i både professionella och ideella sammanhang. Dansen har vuxit i popularitet, särskilt bland unga. Ofta saknas dock ändamålsenliga lokaler så som danssalar, scener och replokaler med rätt utrustning. Dansfältet behöver en förbättrad infrastruktur och erkännande, då det historiskt sett haft svagare institutionella strukturer än musik och teater. Ett starkt stöd till den etablerade dansen samt fria grupper och dansföreningar är viktigt för att ge dansen likvärdiga möjligheter.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över dansens förutsättningar och organisering.

Musiken, teatern och dansen kräver långsiktiga resurser, jämlik tillgång över hela landet och bättre villkor för både professionella och ideella aktörer. Kulturen behöver ses som en självklar del av samhällsutvecklingen, där engagemanget från civilsamhället, utbildningsinsatser och offentliga satsningar samverkar. Endast då kan dessa konstformer fortsätta berika människors liv, stärka demokratin och bidra till ett öppet och kreativt samhälle. Vi socialdemokrater uppmanar regeringen att ta initiativ till dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansen, både institutionerna och de fria utövarna, samt dansscenerna i Sverige för att förbättra dansens infrastruktur i Sverige.

Även musikens ekosystem måste adresseras. Det svenska musikundret bygger på en rad offentliga och privata synergier – sångpedagogik i förskolan, kommunala kulturskolan, estetiska ämnen i grund- och gymnasieskolan, förberedande musikutbildningar på folkhögskolor, professionella konstnärliga utbildningar på högskolor, lokala musikscener, kommunala och regionala konserthus, symfoniorkestrar, privata scener och konserthus, evenemangsföretag, besöksnäring, artister, musiker, låtskrivare och ljud- och ljusföretag, musik- och musikstreamingbolag och musikexport. Allt detta hör ihop och skapar synergier av musikframgångar. Men med tiden har den kommunala kulturskolans förutsättningar försvagats, musikhögskolornas ersättningar minskat, antalet musikscener i landet blivit allt färre och nedskärningar i folkbildningen lett till färre replokaler i landet. Detta är allvarligt för musikens ekosystem. Teknikutvecklingen, digitaliseringen, AI och globaliseringen av musiken har därtill skapat helt nya förutsättningar. Allt detta påverkar musikens villkor. Ska Sverige fortsatt vara ett framgångsrikt musikland behövs ett nytt politiskt grepp. Därför menar vi socialdemokrater att det är dags att se över den svenska musikens villkor och förutsättningar, hur AI inverkar på musikområdet och hur vi kan säkra det upphovsrättsliga skyddet.

Att allt fler musikarrangörer kan få del av statligt stöd, vilket i sin tur medför en ökad tillgång till livemusik för befolkningen, en större variation i utbudet av livemusik och förbättrade försörjningsmöjligheter för musiker. Det finns ett ökat behov av statligt stöd för att möta de ekonomiska utmaningar som lågkonjunkturen, kostnadskrisen och den svaga kulturbudgeten fört med sig för musikarrangörer. Inom musikområdet finns många kommersiella arrangörer som är viktiga för att tillgängliggöra livemusik för publiken. Dessa arrangörer har sällan varit mottagare av offentliga bidrag utan driver sin verksamhet baserat på intäkter från försäljning. De kommande åren ser branschen att man inte har utrymme att ta de ekonomiska risker som det innebär att presentera mindre välkända artister och musikgrupper. Detta kan medföra att mångfalden i delar av musiklivet minskar och det kan även påverka återväxten inom musikområdet negativt.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över musikområdets förutsättningar och organisering och det upphovsrättsliga skyddet.

En översyn av stödet till musikarrangörer är nödvändigt för att åstadkomma ett bredare utbud än de mest välkända artisterna.

Kulturrådets bidragsgivning till det fria kulturlivet inom scenkonst och musik främjar en utveckling i riktning mot de kulturpolitiska målen genom att de fördelas till verksamheter med hög kvalitet och i många olika delar av landet. Att stärka de ekonomiska förutsättningarna hos de aktörer som får stöd, dels skapa utrymme för förnyelse inom bidragsgivningen genom att stöd beviljas till nya aktörer är en viktig åtgärd för att stärka scenkonsten och musiken i hela landet.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över musiklivets förutsättningar och organisering, hur AI inverkar på musikområdet, förstärkning av det upphovsrättsliga

skyddet, en stärkt scenkonst, insatser för musikarrangörer och musikfestivaler samt insatser för livemusiken.

Cirkus i Sverige

Cirkusen har en lång tradition i Sverige och utgör en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Den är samtidigt en konstform som förnyats och utvecklats i takt med samhället. Cirkus är tillgänglig för barn, unga och vuxna i hela landet och har en unik förmåga att förena bredd med konstnärlig spets.

Trots detta visar rapporten ”Två kommuner av tre har inte plats för cirkus” (Cirkusakademien, 2024) att majoriteten av landets kommuner saknar lämpliga spelplatser. Brist på markytor, höga hyror, krångliga tillståndsprocesser och okunskap om gällande regelverk gör det svårt för cirkusverksamheter att turnera och nå publiken. Detta riskerar att försvaga cirkusens ställning som en tillgänglig och demokratisk konstform. Alla, oavsett bostadsort, bör ha möjlighet att kunna ta del av cirkusföreställningar. I dag exkluderas två tredjedelar av kommunerna. Cirkus når ofta unga publikgrupper och skapar delaktighet – särskilt viktigt i en tid när kulturklyftor växer. Cirkusen är både en historisk del av folkets kultur och en samtida konstform med internationella uttryck. Utan fungerande spelplatser blir det en kulturpolitisk orättvisa mellan kommuner och regioner. Missförstånd kring tillstånd och affischering hotar de grundlagsfästa rättigheterna för konstnärligt uttryck. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över cirkusens förutsättningar och organisering.

Den nationella scenkonsten behöver utvecklas

Nationell scenkonst spelar en central roll i att forma och bevara ett lands kulturella identitet och samhörighet. Genom teater, dans, opera och andra uttrycksformer skapar den nationella scenkonsten en plattform där samhällsfrågor kan utforskas, historiska händelser kan återupplevas och gemensamma värderingar kan både ifrågasättas och stärkas. Den nationella scenkonsten fungerar som en spegel av samhället, där dess utveckling och förändringar reflekteras och bearbetas. Publiken får dela en gemensam upplevelse, som ofta väcker känslor och tankar och som kan leda till djupare dialog och förståelse. Detta är särskilt viktigt i tider av social och politisk förändring.

Den nationella scenkonsten spelar därtill en viktig roll i att bevara och främja det kulturella arvet. Genom att återuppliva klassiska verk och skapa nya produktioner som speglar dagens samhälle hjälper scenkonsten till att överföra kulturarvets traditioner till nya generationer. Den fungerar också som en bro mellan det förflutna och nuet, där historiska teman och berättelser kan tolkas och omtolkas i ljuset av nutida händelser.

Ekonomiskt sett bidrar nationell scenkonst också till landets välbefinnande. Den lockar turister, skapar arbetstillfällen och stimulerar den kreativa ekonomin. Genom att sätta landet på den internationella kulturella kartan stärker den också nationens anseende och inflytande globalt. Den nationella scenkonsten har därmed betydelse för Sveriges kulturella vitalitet och sociala sammanhållning, känsla av identitet och gemenskap, och den fungerar som en kraftfull katalysator för kulturell och ekonomisk utveckling.

Regeringen och Sverigedemokraternas budget har dock inneburit nedskärningar och personaluppsägningar som påverkar arbetsmiljön på de nationella scenerna. Situationen har lett till färre arbetstillfällen inom den kreativa sektorn, färre produktioner samt inställda

föreställningar. Utöver detta försvagas relationen till publiken genom färre möten och uppsökande verksamhet. Vi vill att scenkonsten ska stärkas i Sverige.

Vi socialdemokrater vill att denna utveckling ska motverkas och anser att regeringen bör ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna.

Kungliga Operans framtid måste säkras

Kungliga Operan i Stockholm är en av Sveriges mest betydelsefulla kulturinstitutioner. Byggnaden från 1898 är både ett kulturarv och en levande scen för opera, balett och musik. Under lång tid har behovet av en genomgripande renovering varit uppenbart. Det gäller både arbetsmiljö, publikmiljö och de tekniska systemen.

Regeringen beslutade i juni 2024 att Statens fastighetsverk (SFV) får påbörja projektering av en renovering av operabyggnaden. För detta ändamål har upp till 325 miljoner kronor avsatts.

I januari 2025 presenterades en gemensam plan mellan regeringen, SFV och Kungliga Operan som gör det möjligt att genomföra en större ombyggnad. Planen bygger på ett omfattande samspel mellan statliga och privata resurser. Tre större privata donationer har säkrats från Antonia Ax:son Johnson med familj, Erling-Perssons stiftelse samt Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond, sammanlagt omkring 300 miljoner kronor.

Den totala kostnaden för projektet beräknas enligt Statens fastighetsverk uppgå till cirka 3,1 miljarder kronor.

Enligt nuvarande planering kommer Operahuset att hållas stängt för renovering under en femårsperiod från sommaren 2026 till omkring 2031. Det är därför av största vikt att finansieringen är säkrad och att projektet styrs med tydlighet. Kungliga Hovkapellets möjligheter att fortsätta sin verksamhet i huset under och efter renoveringen måste också garanteras.

Vi uppmanar regeringen att noga följa arbetet med Operans renovering. Vi socialdemokrater tycker att frågan är av så stor vikt att blocköverskridande samtal borde ha genomförts före beslut, vilket vi socialdemokrater föreslog.

Sänk dansbandsmomsen

Dansbandsmusiken har länge varit en bärande del av det svenska kulturlivet, en levande folkrörelse där människor träffas, dansar, lyssnar, lär och deltar. Dansbandskulturen är djupt förankrad i den svenska folkrörelsetraditionen. Det är en inkluderande och tillgänglig kulturform som för människor samman över generationsgränser. På dansbanan är alla välkomna. Att beskatta dansbandsevenemang har begränsat förutsättningarna för fler arrangemang och festivaler.

Vi socialdemokrater är av uppfattningen att kulturpolitiken inte bara ska gynna det smala utan också det breda. Den ska bära hela landets kulturuttryck från klassisk musik i konserthall till dansbandskväll i bygdegård. I ett jämlikt samhälle ska kultur vara tillgänglig för alla. Att sänka den orättvisa dansbandsmomsen är inte bara en rättvisefråga. Det är ett sätt att bejaka en levande och folklig kultur, att stärka det som förenar och att låta hela landet ta plats i kulturlivet. Nu är det dags att visa att dansbanan är lika viktig som teaterscenen. Därför har Socialdemokraterna krävt att dansbandsmomsen sänks till 6 %, vilket regeringen nu hörsammat.

Litteraturen och läsningen – en nationell angelägenhet

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i var och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Läsningen är en nationell angelägenhet därför att den har en avgörande betydelse för både individens och samhällets utveckling.

För den enskilda människan är läsning en väg till kunskap, kritiskt tänkande och språklig förmåga. Den stärker möjligheten att förstå världen, delta i samhällsdebatten och utöva demokratiska rättigheter. Samtidigt är läsning en förutsättning för utbildning, arbetsliv och livslångt lärande. På samhällelig nivå är läsningen central för att bevara och utveckla det nationella språket och kulturen. Genom litteraturen förs traditioner, idéer och värderingar vidare, samtidigt som nya perspektiv introduceras. Läsning bidrar också till social jämlikhet, eftersom fri tillgång till böcker och bibliotek ger alla människor, oavsett bakgrund, möjlighet att ta del av kunskap och berättelser.

Att värna om läsningen innebär därför att värna om demokratin, språket och den kulturella mångfalden. När staten och olika samhällsinstitutioner satsar på att främja läsning, handlar det inte enbart om att öka bokförsäljningen eller stötta författare – det är en investering i hela nationens framtid.

I Norge har boken getts en särskild status som sträcker sig långt bortom rollen som handelsvara. Den betraktas som en central bärare av språk, kultur och kunskap och utgör en viktig del av landets språk- och kulturpolitik. Boken ses som ett medel för att stärka språket och som ett skydd mot internationellt dominerande språk, framför allt engelskan. För att bevara och främja litteraturens ställning har Norge utvecklat olika lagar och stödordningar. Norge införde en boklag år 2023 som bland annat reglerar fasta bokpriser och har särskilda bestämmelser för ljudboksplattformar. Under det första året efter utgivning är nya böcker inte tillåtna att streama digitalt; istället måste de säljas till fast pris. Vid sidan av detta finns innkjøpsordningen, där kulturmyndigheten köper in ett stort antal böcker för att sprida dem till bibliotek över hela landet. På så sätt får litteraturen en bred och jämlik spridning, oberoende av var i landet läsaren bor.

I Sverige har det pågått en debatt om huruvida Sverige borde införa en liknande lagstiftning som Norge. Sveriges Författarförbund har varit en aktiv röst i diskussionen och har argumenterat för att Sverige borde överväga en sådan lag, för att bland annat förbättra villkoren för kreatörer och motverka digitala aktörers dominans.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till en översyn om hur man kan stödja och främja litteratur och läsning i Sverige.

Litteraturstödet

I Sverige ges boken och litteraturen status genom litteraturstödet. Litteraturstödet är ett statligt stöd som fördelas av Kulturrådet. Syftet är att främja mångfald, kvalitet och spridning av litteratur på svenska, de nationella minoritetsspråken och på teckenspråk. Stödet riktar sig främst till förlag som ger ut böcker. Målet med stödet är att uppmuntra utgivning av kvalitetslitteratur som annars riskerar att inte bli publicerad av kommersiella skäl. Det handlar om att stärka mångfalden i litteraturen – till exempel genom att stötta utgivning av lyrik, essäer, kulturdebatt och översättningar. På så sätt får läsarna och biblioteken tillgång till ett bredare utbud än vad marknaden ensam skulle kunna erbjuda. Om en titel beviljas stöd får förlaget dels ett ekonomiskt bidrag till produktionen, dels en garanti för spridning: alla titlar som får stöd köps in centralt och distribueras till landets folkbibliotek.

Vi socialdemokrater anser att satsningar på sikt måste till för att stärka boken samt utgivning i det svenska språket och de nationella minoritetsspråken.

Folkbiblioteken måste värnas

Bibliotek är mycket mer än bara en källa för gratis tillgång till böcker och informations-sökning. Bibliotek är också levande samlingsplatser för kunskap och bildning, för både unga och gamla, för både svenskfödda och utlandsfödda. Vi vill värna allas tillgång till innehållsrika bibliotek, där litteraturen står i centrum, med generösa öppettider och yrkes-professionella bibliotekarier.

Genom satsningen Stärkta bibliotek avsatte den socialdemokratiska regeringen 250 miljoner kronor årligen 2018–2020 till att utveckla folkbiblioteken. Statens kulturråd uppger att stödet fick god spridning och gav folkbiblioteken möjlighet att utveckla sin verksamhet. Samtliga kommuner sökte och beviljades bidrag under 2020, vilket innebar en ökad tillgänglighet och utbud av biblioteksverksamhet i hela landet.

Satsningen fick fortsatt finansiering om 150 miljoner kronor 2021 och 145 miljoner kronor 2022. För 2023 sänkte regeringen och Sverigedemokraterna bidraget till 75 miljoner kronor. Under perioden 1998–2021 lades 435 folkbibliotek ner i Sverige. Flera andra rapporter och undersökningar visar på minskat läsande, vilket är en oroande utveckling. Bland annat redovisade SCB i en undersökning från 2021 att var tredje person aldrig läser en bok på fritiden. Det finns också samband mellan den bristande läsningen och vår digitala samtid. En rad internationella och svenska undersökningar pekar på att ungas bristande läsande handlar om konkurrensen mellan boken och de skärmar vi ständigt använder. I en enkätundersökning från MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, har andelen unga mellan 16 och 25 år som svarar att de läser böcker på fritiden varje vecka halverats. Den gick från 60 procent till dryga 30 procent mellan åren 2007 och 2018. Statens medieråds rapport Ungar & medier 2019 visar att läsandet av böcker eller tidningar når sin lägsta nivå någonsin. År 2012 läste 23 procent av alla 17–18-åringar på sin fritid. Motsvarande siffra för 2018 var 11 procent. Enligt Svenska Förläggareföreningen har svenska ungdomar ett påfallande mindre intresse för frivillig läsning än ungdomar i andra länder.

Vi socialdemokrater är särskilt bekymrade över den rådande situationen avseende barns läsförståelse. Av landets 15-åringar är det cirka 18 procent som inte når upp till basnivån i läsförståelse, enligt 2018 års Pisaresultat, vilket är grundläggande för fortsatt lärande. Samtliga undersökningar av skolelevs läskunskaper konstaterar att det finns samband mellan elevers läsförmåga och deras familjers socioekonomiska status.

Mödravårdscentraler och barnavårdscentraler är viktiga aktörer för att tillsammans med folkbiblioteken informera och vägleda föräldrar i fråga om vikten av barns språkutveckling genom högläsning och läsning för och med barnen. Vi vet genom forskningen att män läser mindre än kvinnor. Pappornas roll för att stimulera läsningen hos sina pojkar bör särskilt uppmärksammas och stödjas.

Det avsätts nu medel för att alla barn ska få tillgång till bemannade skolbibliotek, vilket är glädjande, men det måste samtidigt ske insatser för att utbilda tillräckligt många skolbibliotekarier för att reformen ska kunna genomföras och få effekt.

Fritidshemmens pedagogiska kompetens bör också kunna tas tillvara på ett bättre sätt för att stimulera läsningen och det finns många goda exempel att hämta runt om i Sverige.

De satsningar som regeringen gör är bra men inte tillräckliga. Vi socialdemokrater vill verka för ökade insatser för barns och ungas läsande, och vi menar att regeringen bör överväga att införa en mångfald av åtgärder för att stimulera läsningen. Vi tror inte att det enbart ska vara skolans och bibliotekens ansvar. Uppmärksamhet bör även riktas till föräldrar och deras möjlighet och ansvar för att stödja sina barns läsutveckling.

Sammanfattningsvis behövs det en rad insatser. Bokbranschen och svenskarnas läsvanor har genomgått stora förändringar de senaste tjugo åren. Läsandet har sjunkit och det säljs färre tryckta böcker. Branschen uttrycker också en oro för den konstnärliga kvaliteten i skönlitteraturen och för hur AI påverkar till exempel översättare. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över branschens organisation och förutsättningar om hur man kan stödja och främja litteraturproduktion i Sverige.

Bibliotekens arkivering av digitalt material

Nuvarande pliktlagstiftning är sedan länge föråldrad trots att den är från 1993 resp. 2012 och ej anpassad till den digitala utvecklingen och det ständigt förändrade medielandskapet. Mediernas utveckling och de stora förändringarna i hur publicering sker ledde fram till att den socialdemokratiska regeringen fattade beslut om direktiv för en utredning med uppdraget att få fram en ny och mera ändamålsenlig lagstiftning. En tidigare utredning hade också presenterats av Kungliga biblioteket, Plikten under lupp, 2017, där KB varnade för vad som händer med ett pliktbibliotek om det insamlade materialet inte håller hög klass. Utredningen Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggtat källmaterial (SOU 2021:32) lämnade sedan förslag på hur pliktmateriallagstiftningen kan utformas så den blir medieteknik- och formatoberoende och därmed hållbar långsiktigt. Utredningen har sedan dess beretts i Regeringskansliet utan att någon proposition framställts, vilket medför betydande problem och kostnader för Kungliga biblioteket. Men framför allt kommer detta att innebära att myndigheten Kungliga bibliotekets uppgift att stödja forskning inte kan upprätthållas om inte pliktlagstiftningen ger möjlighet att samla in relevanta medieformer. Vi uppmanar regeringen att skyndsamt agera i frågan och snarast lägga fram en proposition.

En aktiv politik för minoritets- och urfolk

Minoritetspolitiken har länge fått stå tillbaka och blivit utan ökad resurstilldelning. Vi ser ett behov av stärkta resurser. Medlen återfinns inom utgiftsområde 1 Rikets styre.

Utgiftsområde 1 anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter får ökade anslag om 41 miljoner kronor där 31 miljoner kronor är för att upprätthålla verksamheten i de språkcentrum för minoritets- och urfolksspråk som regeringen har skurit ner på och 10 miljoner kronor ges till ökade grundanslag för minoritetspolitiken.

Att stärka de nationella minoritetskulturerna i Sverige är avgörande för att bevara mångfald, främja inkludering och säkerställa att dessa kulturer kan blomstra och utvecklas. Insatser som möjliggör detta är att stärka språkprogrammen i skolor för de nationella minoritetsspråken, att utveckla läromedel på samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch, fortbilda lärare i de nationella minoritetsspråken samt utveckla de konstnärliga uttrycken på respektive språk. Andra åtgärder är att stärka de nationella minoritetsbiblioteken, att ge nationellt stöd till kulturella evenemang såsom festivaler, konstutställningar

och teaterföreställningar samt att stärka medieproduktionen på minoritetsspråken. Vi uppmanar regeringen att stärka och utveckla de nationella minoritetskulturerna.

Fortsatt satsning på nationella minoriteters bibliotek

Den nationella satsningen på nationella minoritetsbibliotek är ett initiativ som syftar till att stärka och främja tillgången till litteratur, kultur och information för Sveriges nationella minoriteter. Dessa minoriteter, som inkluderar samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar, har alla unika språk och kulturella traditioner som är viktiga att bevara och vidareutveckla. Genom att inrätta och stödja minoritetsbibliotek, både fysiska och digitala, kan man säkerställa att de nationella minoritetsgrupperna ges bättre möjligheter att tillgå material på sina modersmål och om sina kulturer.

En central del av satsningen är att förbättra samlingen av böcker och media på minoritetsspråken. Detta inkluderar allt från barnböcker till akademisk litteratur och populärlitteratur. Genom att tillgängliggöra dessa resurser på bibliotek runt om i landet kan fler människor få möjlighet att utforska och upprätthålla sitt språkliga och kulturella arv. Det kan handla om allt från författarbesök och bokcirklar till språkkurser och kulturella utställningar. Genom att vara dynamiska mötesplatser kan minoritetsbiblioteken bidra till att stärka sammanhållningen inom minoritetsgrupperna samt mellan dem och majoritetssamhället. De nationella minoritetsbiblioteken/resursbiblioteken serverar kommuner, skolor och folkbiblioteken i hela Sverige.

Den nationella satsningen är en del av Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner och den nationella minoritetspolitiken. Genom att stödja minoritetsbibliotek visar staten sitt engagemang för att skydda och främja de nationella minoriteternas rättigheter, inklusive rätten till språk och kultur. Satsningen på nationella minoritetsbibliotek är därför en viktig del av arbetet för att främja mångfald, stärka minoriteternas kulturella självbestämmande och säkerställa att Sveriges kulturarv är inkluderande och representativt för alla dess invånare.

Vi socialdemokrater menar att satsningar på de nationella minoritetsspråken och minoritetsbiblioteken ska stärkas och permanentas.

Giron Sámi Teáhter och Tornedalsteatern

Giron Sámi Teáhter är en av de mest betydelsefulla institutionerna för samisk scenkonst och kulturuttryck i Sverige. Teatern har under lång tid spelat en central roll i att synliggöra, utveckla och förmedla samiska berättelser, språk och konstnärliga uttryck, inte bara för samiska publikerna utan för hela det svenska samhället. Det är viktigt att ytterligare stärka samisk scenkonst och ge långsiktiga förutsättningar för konstnärlig utveckling, turnéverksamhet och språklig revitalisering. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över Giron Sámi Teáhters förutsättningar och organisering. En nationell status skulle innebära ett erkännande av den samiska scenkonstens betydelse som en del av den nationella kulturen.

Tornedalsteatern är en regional teater som verkar i Tornedalen i Norrbotten. Den grundades 1986 och har som särskild profil att spela teater på både meänkieli (tornedalsfinska) och svenska. För att stärka meänkieli och utveckla tornedalingars kultur vill vi socialdemokrater se över hur teatern kan ges en större roll i den nationella kulturpolitiken.

Strategin Judiskt liv i Sverige

Judiskt liv är en del av Sveriges historia och samtid. Judiska traditioner, språk och kultur har bidragit till att forma vårt land och berikar det mångkulturella Sverige. Samtidigt visar återkommande undersökningar att antisemitismen är ett påtagligt hot och att många judar i Sverige inte kan leva öppet med sin identitet.

Mot denna bakgrund tillsatte den socialdemokratiska regeringen 2022 en utredning för att ta fram en nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige. Utredningen presenterades i januari 2024 under titeln Ett starkt judiskt liv för framtida generationer – Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3).

Utredningen pekar på både möjligheter och utmaningar. Å ena sidan pågår en judisk renässans i Sverige med ökat intresse för identitet, kultur och språk. Å andra sidan finns assimilation, sekularisering och social uttunning som försvårar överföringen av traditioner mellan generationer. För att möta dessa utmaningar föreslogs en nationell strategi för perioden 2025–2034 med fem fokusområden:

- Trygghet och öppenhet – judar i Sverige ska kunna leva öppet och säkert.
- Judiskt liv – stöd till judiska organisationer och mötesplatser som bär upp kultur, religion och tradition.
- Kunskap, utbildning och forskning – stärkt förståelse för judisk historia, kultur och samtida villkor.
- Judisk kultur och kulturarv – synliggöra judiskt kulturarv och skapa förutsättningar för framtida utveckling.
- Jiddisch – särskilda satsningar på att bevara och utveckla jiddisch som nationellt minoritetsspråk.

Utredningen föreslog också att pilotkommuner utses för att praktiskt pröva strategin i samarbete med lokala judiska organisationer, med statliga bidrag under tio år. Utredningen föreslår också en nationell samordnare, vilket vi bejakar.

Strategin har två övergripande mål:

- Stärka judiskt liv i Sverige och skapa goda förutsättningar för överföring till yngre generationer.
- Motverka antisemitism och garantera judars rätt att leva öppet och tryggt i Sverige.

Vi uppmanar regeringen att regelbundet följa upp strategins genomförande, att säkerställa långsiktig finansiering till judiska organisationer, kulturinstitutioner och språkprogram för jiddisch samt att uppmärksamma säkerhetsfrågor för de judiska församlingarna och vid judiska kulturarrangemang.

Fortsatt stöd till den judiska minoriteten

Den judiska minoriteten är på ett särskilt sätt utsatt för hat och hot från extrema grupper av olika slag. Detta har ytterligare förstärkts av konflikten i Mellanöstern. Det är fullständigt oacceptabelt. Antisemitism har ingen plats i Sverige. Ett fortsatt arbete för att stärka säkerheten kring judiska institutioner och för att öka tryggheten för judar i Sverige är helt nödvändigt. Polisen bör få ett särskilt uppdrag att stärka säkerheten kring utsatta arrangemang och institutioner. Ingen jude ska känna sig tvingad att lämna Sverige av säkerhetsskäl.

Judiska och andra organisationer inom civilsamhället gör också mycket själva för att öka säkerheten. Vi vill se ökade resurser för detta samt att de som mottar pengarna får en större frihet att själva bestämma vilka åtgärder som ska prioriteras.

Vissa av samhället finansierade verksamheter, så som skolan, ska bidra till att motverka antisemitism. Många lärare ser idag ökad antisemitism och har svårt att tala om exempelvis Förintelsen och nutida konflikter med eleverna. Det är därför viktigt att lärare får det stöd och material de behöver för att kunna hantera dessa frågor och Skolverket bör därför få i uppdrag att se över undervisningsmaterialet och i uppgift att sprida kunskapen till lärare.

Sveriges museum om Förintelsen är en viktig institution för att fördjupa kunskaperna om de fruktansvärda gärningar som begicks. Det är viktigt att sprida och fördjupa kunskapen till nuvarande och framtida generationer. Regeringen gör flera viktiga insatser på området som vi välkomnar, och det är bra att vi nu har fått på plats en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism.

Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser

Hågkomstresor är ett initiativ som syftar till att öka förståelsen för Förintelsen och dess efterverkningar genom att låta ungdomar och andra grupper besöka platser som är historiskt kopplade till denna period. Resorna går ofta till koncentrationsläger, minnesmärken och andra platser i Europa, såsom Auschwitz-Birkenau i Polen. Syftet med resorna är att ge deltagarna en djupare insikt i vad som hände under Förintelsen och att främja reflektion kring frågor som mänskliga rättigheter, tolerans och demokrati.

Deltagarna får ofta en personlig och känslomässig upplevelse genom att besöka dessa historiska platser, vilket kan leda till en starkare förståelse för det förflutnas påverkan på nutiden. Efter resan uppmuntras deltagarna ofta att dela sina upplevelser och reflektioner med andra, vilket sprider kunskap och medvetenhet i deras lokalsamhällen.

Hågkomstresor är en viktig del av Sveriges arbete med att bevara minnet av Förintelsen och att motverka antisemitism och andra former av intolerans. Det är också en del av ett större pedagogiskt arbete för att säkerställa att sådana händelser aldrig glöms bort och att deras lärdomar förs vidare till kommande generationer.

Vi socialdemokrater vill stärka arbetet mot antisemitism och därmed stärka satsningen på hågkomstresorna. För finansiering av hågkomstresor hänvisar vi till Socialdemokraternas kommittémotion för utgiftsområde 1 Rikets styrelse, där vi under anslag 6:1 Allmänna val och demokrati föreslår en ökning med 10 miljoner kronor.

En svensk kulturkanon

En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92) överlämnades till regeringen i september 2025. Regeringen har meddelat att själva listan av verk inte blir föremål för remittering eller politisk behandling. Kommittén har också haft i uppdrag att föreslå hur en svensk kulturkanon kan tillgängliggöras brett och hållas relevant över tid. Dessa förslag ska regeringen nu ta ställning till. Vi ser fram emot att ta del av remissinstansernas synpunkter. Vi konstaterar att utredningen föreslår att implementeringen av den svenska kulturkanonen ska ske i nära samverkan med folkbildningen, detta samtidigt som den SD-stödda regeringen har minskat folkbildningens anslag med 500 miljoner kronor.

Bildkonst, arkitektur och design

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Målet ska uppnås genom att hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden, kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids, det offentliga agerar förebildligt, estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara, och miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, samarbete och samverkan utvecklas – inom landet och internationellt.

Möjligheten att tillgängliggöra bild, form och konsthantverk för allmänheten och skapa arbetstillfällen och goda villkor för konstnärer är till stor del beroende av att det finns en infrastruktur med arrangörer och utställare över hela landet. Därigenom kan konsten tillgängliggöras för publiken. Vi vill att regeringen fortsatt ska värna bildkonst, arkitektur och design.

Fotografiet behöver en nationell infrastruktur

Fotografiet är en central del av vårt gemensamma kulturarv och behöver därför en nationell infrastruktur för att bevaras och utvecklas. Fotografier fungerar som historiska dokument som skildrar samhällen, människor och miljöer genom tiderna, men utan samlad insats riskerar dessa berättelser att gå förlorade genom nedbrytning, tekniska format som blir oläsliga eller bristande arkivering.

Betydelsen av den fotografiska bilden blir allt större. Digital teknik har accelererat utvecklingen. Idag är tekniskt avancerat digitalfoto tillgängligt för de allra flesta. Parallellt används kameran som arbetsverktyg inom de flesta yrkesområden. Fotografisk bild blir därtill allt viktigare som politiskt maktmedel. AI kommer att ytterligare utveckla dess kraft. Den snabba fototekniska utvecklingen kräver en riksomfattande översyn av det fotografiska kulturarvet.

Idag saknas en samlad bild av Sveriges fotografiska arkiv och bildsamlingar. En nationell databas bör byggas upp för att få en nödvändig överblick över var samlingarna finns, dess innehåll och arkivens omfattning.

En nationell satsning gör det möjligt att bevara och tillgängliggöra både historiska och samtida bilder för forskare, skolor och allmänheten, bland annat genom digitalisering och öppna arkiv. Den kan också ge bättre förutsättningar för samtida fotografer att utveckla sitt arbete och nå en publik utan att vara helt beroende av kommersiella uppdrag, samtidigt som den stärker Sveriges internationella synlighet inom fotografi genom samarbeten och utställningar utomlands.

I den svenska kontexten är behovet särskilt aktuellt då Sverige länge saknat ett nationellt fotografimuseum. Viktiga samlingar riskerar i nuläget att splittras eller gå förlorade om ingen gemensam struktur etableras.

Vi socialdemokrater menar att det är hög tid att se över förutsättningarna för det svenska fotografiet, fotografiska arkiv och bildsamlingar. Vi uppmanar regeringen att möjliggöra en nationell infrastruktur för det svenska fotografiet.

De kulturella och kreativa branscherna

De kulturella och kreativa branscherna kan bidra till att Sverige fortsätter att vara ett attraktivt land att besöka men även som katalysatorer för en stärkt Sverigebild. I regeringens strategi för de kulturella och kreativa näringarna lyfts behovet av ett samordnat och departementsövergripande arbete mellan berörda departement. Dock saknas konkretion om tillvägagångssätt. Vår utgångspunkt är att en strategi ska skapa förutsättningar för fler jobb, tillväxt och stärkt konkurrenskraft. I denna del vill vi även understryka att Tillväxtverket är en viktig, och möjligen samordnande, aktör.

Form/Design Center

Form/Design Center är den främsta plattformen för arkitektur, design och konsthantverk i södra Sverige. 2018 utsågs Form/Design Center av regeringen till en nationell nod för livsmiljö, och det är officiell partner i New European Bauhaus.

Från och med 2021 erhåller Form/Design Center ett årligt statsbidrag på 3 miljoner kronor. Det tillfälliga statliga bidrag som hade löpt över tre år blev därmed permanent.

Regeringens långsiktiga satsning har stor betydelse för att Form/Design Center som en öppen och inkluderande mötesplats ska kunna förmedla och generera kunskap om betydelsen av arkitektur, design och konsthantverk i omställningen till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle.

Alla ska få möjlighet att påverka den gemensamma miljön. Verksamheten är en unik kunskapsresurs som bidrar till ökad medvetenhet om utformningen av våra livsmiljöer, platserna där vi bor, arbetar och lever våra liv.

Form/Design Center har ett permanent uppdrag från regering, region och stad med en verksamhet som är bredare och mer omfattande än Svensk Forms övriga regionalföreningars verksamheter i landet. Form/Design Center driver en verksamhet som är starkt förankrad i regionen men är också en etablerad aktör i både en nationell och en internationell kontext.

Form/Design Center har under lång tid upplevt det som utmanande att verka inom regionalföreningens stadgar i samband med att organisationen vuxit och breddats.

Form/Design Center ser utvecklingen av associationsform som positiv för verksamhetens framtid. Form/Design Centers ambition är att stärka samverkan med Svensk Form ytterligare och driva frågor tillsammans – jämbördigt som två starka självständiga organisationer.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över Form/Design Centers förutsättningar och organisering i dess roll med nationellt uppdrag.

Hemslöjd

Hemslöjd är ett levande kulturarv som förenar nutid och tradition, lokal särprägel och internationella influenser. Att överföra handens kunskaper till barn och unga och till kommande generationer är av stor vikt. Inte minst i en tid då skolor vittnar om att barns finmotorik försämras. Bland annat brister svenska elever i kunskaper att klippa med en sax, knyta en knut och att utföra enklare pyssel. Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) är hårt drabbat av ett minskat organisationsbidrag samt av det minskade stödet till studieförbunden. Nämnden för hemslöjdsfrågor ska nu avvecklas och uppgifterna

skall inordnas i Kulturrådet 1 jan 2026. Det är då viktigt att resurserna för hemslöjd och slöjd säkras och inte hamnar i skymundan. Viktigt att kunskapen och engagemanget för slöjd förs över till Kulturrådet. De statliga medlen är omistliga för hemslöjdsrörelsen. Vi vill att hemslöjden i vårt land värnas och uppmanar regeringen att beakta dessa frågor.

Nationellt center för keramisk konst

Keramiken har en stark förankring i svensk kultur och finns i åtskilliga hem som både konst och bruksföremål. Sverige saknar dock ett nationellt centrum för keramisk konst med ansvar för att bevara och utveckla konstarten.

Höganäs och Kullahalvön i nordvästra Skåne utgör hjärtat i den svenska keramiken. Där har konstarten utvecklats sedan 1800-talet. Genom KKAM (Konst, Keramik, Ateljé, Museum) har ett unikt centrum för keramisk konst etablerats, där historisk kunskap utvecklas och förmedlas genom museiverksamhet, arkiv, utställningar och keramikutbildning i ateljé. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över den svenska keramiska konstens förutsättningar och organisering.

Enprocentsregeln – ett sätt att värna konst vid offentligt byggande

Enprocentsregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Enprocentsregeln bygger inte på en förutbestämd given arbetsmodell, och det har aldrig funnits någon sådan. Därför finns det stora variationer i hur regeln tillämpas och beräknas, både mellan stat, region och kommun och mellan kommuner och regioner.

Enprocentsregeln ska tillämpas vid allt offentligt byggande – i stat, regioner och kommuner – och tillämpas oftare vid markanvisning till privata byggherrar. Vi vill att regeringen följer upp hur enprocentsregeln implementeras.

Konstnärernas villkor måste förbättras men arbetslösheten stiger

De statliga bidragen och ersättningarna gör att fler kan verka som konstnärer och bedöms därför bidra på ett avgörande sätt till att främja konstnärlig kvalitet, mångfald och konstnärlig utveckling. Under pandemiåren hade de krisstipendier som delades ut av Konstnärsnämnden och Författarfonden en avgörande roll för att säkerställa att konstnärer kunde fortsätta sin verksamhet. Förutsättningarna för att verka som konstnär behöver därför förbättras. De analysunderlag som tagits fram har bidragit till en fördjupad förståelse för konstnärers ekonomiska och sociala situation. Biblioteksersättningen har bidragit till att skapa en långsiktig ekonomisk trygghet för författare och andra litterära upphovsmän samtidigt som möjlighet har getts att utveckla den litterära verksamheten. Statens kulturråds arbete med att göra det statliga MU-avtalet allmänt känt och tillämpat bedöms ha bidragit till den positiva utvecklingen inom tillämpningen.

I oktober 2021 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning för att se över reglerna för sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Utredningen syftade till att förbättra möjligheten för företagare att få ökad trygghet och bättre förutsägbarhet i fråga

om vad som gäller för dem. Konstnärer och kulturskapare tar i dag del av det sociala trygghetssystemet i lägre utsträckning än andra och bristerna synliggjordes särskilt under pandemin. Utredningen lämnade betänkandet Ett trygghetssystem för alla – Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SOU 2023:30) den 20 april 2023. Branschen har stora förväntningar på att systemet ska förbättras. Förslagen har remitterats men sedan har inget skett. Vi uppmanar regeringen att fortsätta det påbörjade arbetet.

Arbetsförmedlingen redovisar att arbetslösheten bland kulturarbetare stigit med nästan trettio procent på två år. Arbetslösheten bland kulturellt yrkesverksamma har ökat. Inom musei- och kultursektorn steg arbetslösheten med cirka 39 procent. Antalet inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen ökade med över 60 % på två år från 2023–2025. Fackförbundet DIK bedömer att ökningen i arbetslöshet under 2023–2024 har bromsats upp, men att arbetslösheten kommer att ligga kvar på en högre nivå även under 2025.

Enligt DIK finns en risk för ökad arbetslöshet inom musei- och kultursektorn under 2025, främst på grund av bantade kulturbudgetar. Enligt Myndigheten för kulturanalys ökade antalet arbetslösa inom kultur och media från cirka 2 700 till cirka 4 000 mellan december 2022 och december 2023 – nästan en femtioprocentig ökning på ett år. Samtidigt ökade arbetslösheten på hela arbetsmarknaden med endast cirka 4 %.

Den stigande arbetslösheten kan förklaras av lågkonjunktur och inflation och av att kulturen har fått minskade offentliga anslag. Organisationen Klys som samlar alla yrkesgrupper inom kulturområdet menar att även AI kan spela in i den negativa utvecklingen. Klys menar att kulturlivets yrkesgrupper drabbas hårt redan nu, och det är framför allt fotografer, illustratörer och översättare som påverkas.

Det är främst mindre och ofta kommersiella uppdrag som nu ersätts av AI-genererade bilder och texter. Uppdragen är viktiga för försörjning och för att bygga nätverk i branschen.

Det finns uppenbara likheter med skiftet då illegal nedladdning slog igenom och hotade upphovsrätten. Det är dags att ta dessa frågor på allvar och vi uppmanar regeringen att noga följa utvecklingen, upprätthålla en dialog med branschen och vidta nödvändiga åtgärder.

Illegal ip-tv

Illegal ip-tv är ett stort problem för film- och tv-branschen i Sverige. Varje år genererar denna verksamhet omkring 1,4 miljarder kronor till kriminella nätverk, och enligt Media-vision betalar omkring 640 000 svenska hushåll för illegala ip-tv-tjänster. Vi välkomnar att regeringen genom tilläggsdirektiv till Filmutredningen utrett frågan, ”Åtgärder mot illegal ip-tv” (SOU 2025:100). Vi anser att regeringen snarast bör återkomma med konkreta förslag för att motverka illegal ip-tv.

Scenkonstallianserna

Scenkonstallianserna (Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen) har en avgörande roll för yrkesverksamma konst- och kulturskapares trygghet. Allianserna underlättar för scenkonstnärer att vara verksamma inom sitt område, ökar den sociala och ekonomiska tryggheten samt bidrar till att utveckla matchning och stimulera konstnärlig utveckling. Köbildning, fortsatta intäktsbortfall och kompetensflykt är kvardröjande

problem för scenkonsten och musiken efter pandemin. Detta måste närmare analyseras. Vi vill värna alliansernas viktiga uppdrag. Att ge allianserna möjlighet att behålla och anställa fler konstnärer, stötta oetablerade konstnärer och bedriva bredare kompetensutveckling förbättrar möjligheterna för både nya och etablerade konstnärer att fortsätta sin yrkesbana inom scenkonst- och musikområdet. I förlängningen bidrar det till att säkra ett högkvalitativt utbud av musik och scenkonst i hela Sverige. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över alliansernas förutsättningar och organisering.

Inbromsningen av film- och tv-produktioner har en tydlig inverkan på konst- och kulturskapare. Under pandemin växte de digitala strömningstjänsterna men i takt med den globala ekonomiska krisen bromsar produktionerna. Stora film- och serieaktörer går fram med besparingskrav, vilket påverkar bolagens vinstkalkyler. De globala strömningstjänsternas intåg och dominans har i grunden förändrat hur man tjänar pengar på att producera film och drama, vilket har förändrat villkoren för alla som arbetar i branschen. Makt och kapital har koncentrerats till några få, medan risken har hamnat långt ner i kedjan hos frilansare och små produktionsbolag. Vinstmarginalerna står vanligen frilansande film- och tv-arbetare för som betalar med otrygga anställningar och en allt tuffare arbetsmiljö. Under branschens mer expansiva år rådde det stor brist på arbetskraft och tillräcklig kompetens.

Att flera produktionsbolag och strömningstjänster har utländska ägare som inte lever upp till arbetsmiljökrav och som ibland är direkt antifackliga är en utmaning för fackförbund i hela världen, även i Sverige. Globaliseringen av film- och tv-marknaden understryker vikten av ett upphovsrättsligt regelverk, krav på kollektivavtal och hållbara produktioner.

Vi vill uppmana regeringen att noga följa utvecklingen för de kulturellt yrkesverksamma.

Fristadssystemet skyddar konstnärer och författare

Det finns i dag 24 fristäder i Sverige, dvs. kommuner eller regioner som är anslutna till det internationella nätverket ICORN (International Cities of Refuge Network). Det innebär att Sverige är det land i världen som har flest fristäder. Under 2021 fanns det 15 fristadsförfattare och konstnärer. Statens kulturråd finansierar en nationell samordning av systemet samt fördelar projektbidrag till insatser som syftar till att främja fristadskonstnärers publika arbete. Detta har inte bara inneburit en fristad för den enskilda konstnären utan också ett främjande av internationellt utbyte och konstnärlig frihet.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över ICORN-programmets och lokala fristadssystems förutsättningar och organisering. Vi vill även att regeringen i alla internationella sammanhang, inte minst på EU-nivå, lyfter frågan om konstnärlig frihet och fristäder som en möjlighet att värna demokratin och det fria ordet.

Arkiv, kulturmiljö, museer och kulturarv

Ett tillgängligt kulturarv för alla – en ny riktning för museipolitiken

Museerna är några av våra mest centrala kunskapsinstitutioner. Genom sina samlingar, sin forskning, berättelser och pedagogik bidrar de till att forma vår förståelse av historien, samhället och oss själva. De är också ett viktigt verktyg för att ge barn och unga en levande kontakt med kulturarvet och därmed stärka deras rätt till kultur, bildning och identitet.

Men trots reformer som syftat till att sänka trösklarna till museerna, ser vi idag att tillgången till dessa viktiga institutioner fortsatt är ojämnt fördelad. Den växande ojämlikheten i Sverige har skapat klyftor som inte längre kan överbryggas med generella ekonomiska incitament.

I Riksantikvarieämbetets rapport Skolan och kulturarvet konstateras att svenska museer i hög grad erbjuder pedagogiskt värdefulla program för elever, men att tillgången är starkt beroende av skolornas egna resurser och det geografiska läget. Barn som växer upp i glesbygd eller i socioekonomiskt utsatta områden gör i betydligt lägre utsträckning museibesök än barn i mer resursstarka miljöer.

Vi socialdemokrater menar därför att det krävs en annan väg framåt. Vårt mål är att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska ha möjlighet att möta museerna och kulturarvet på ett meningsfullt sätt. För att uppnå detta vill vi bygga upp en ny modell där skolan blir den viktigaste länken mellan barnen och museerna. För att möjliggöra för skolorna att komma till museerna behövs praktiska och strukturella förutsättningar. Vi ser ett stort värde i att museibesök blir en integrerad del av undervisningen, där innehållet är förankrat i skolans mål och där stat, kommun och museisektorn samverkar för att säkra tillgången oavsett var i landet eleverna bor.

Det är därför avgörande att staten inte enbart fokuserar på de stora stiftelsemuseerna i Stockholm, utan också ger hela landets museiväsende långsiktigt hållbara förutsättningar. Läns- och kommunmuseerna har en central roll i att tillgängliggöra kulturarvet regionalt. Arbetslivsmuseerna, som är Sveriges största museigrupp med över 1 500 aktörer, är ovärderliga för att levandegöra industrisamhällets historia, ofta i autentiska miljöer och med ett starkt ideellt engagemang. Dessa museer bidrar inte bara till folkbildning och regional utveckling, utan också till social sammanhållning och besöksnäring.

Museerna spelar en viktig roll i arbetet med att främja barns och ungas rätt till kultur. De erbjuder unika möjligheter till lärande, identitetsskapande och gemenskap och når ut i hela landet genom statliga, regionala, kommunala och ideella aktörer.

Vi socialdemokrater vill bredda deltagandet, särskilt bland barn och unga som idag sällan besöker museer. Det är fortfarande stora skillnader mellan olika elevgruppers möjlighet att ta del av kulturupplevelser, ofta kopplat till bostadsort och socioekonomisk bakgrund. För att motverka vill vi stärka samarbetet mellan museer och skolan, och stärka insatser som fördjupar det pedagogiska arbetet och tillgängligheten. Vi menar att skolbesök blir mest meningsfulla när de är en integrerad del av undervisningen.

Arkiv som klarar ett nytt säkerhetspolitiskt läge

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tog initiativ till en utredning som presenterades i december 2019, SOU 2019:58. I Arkivutredningens betänkande ”Häriifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv” redovisar utredningen i enlighet med direktiven en bred översyn av arkivområdet. I betänkandet beskrivs viktiga samhällsförändringar och arkivsektorns utveckling samt utredningens bedömningar och förslag om hur reglering, myndighetsstyrning och statsbidrag på arkivområdet ska förtydligas, ändras och utvecklas.

Riksarkivet har också föreslagit att en ny arkivlagstiftning ska tas fram. Myndigheten menar att den nuvarande är föråldrad och att en stor mängd information riskerar att gå om intet om den inte anpassas till en digital värld. Den nuvarande lagstiftningen är, enligt myndigheten, inte anpassad för dagens sätt att arbeta och det är viktigt att kunna säkra tillgången till offentliga data.

Vi vet att mycket fakta som tidigare ansetts etablerade ifrågasätts och att detta skapar en oro i det offentliga samtalet. Att kunna svara på frågan: ”Hur vet vi att vi vet?” är en central fråga i en demokrati.

Riksarkivet kompletterade 2022 Arkivutredningens förslag och menar att dagens säkerhetspolitiska läge kräver att samhällsviktig information, oavsett vem som producerat den, identifieras och etiketteras. Även offentligfinansierad verksamhet inom skola och sjukvård som utförs av privata aktörer måste inkluderas – de har idag inte samma ansvar som myndigheter vad gäller allmänna handlingar. Detta är en uppfattning som vi socialdemokrater delar.

Vi socialdemokrater uppmanar regeringen att, utifrån Arkivutredningens betänkande, skyndsamt lägga fram en proposition på området.

Kulturmiljö för levande kulturarv

Statens stöd till kulturmiljövård finns för att möta behovet av vårdinsatser i kulturmiljöer över hela landet. Bidraget till kulturmiljövård har avgörande betydelse för att en mångfald av kulturmiljöer ska kunna bevaras och utvecklas. Bidraget utgör även ett viktigt stöd för möjligheten att bevara och föra vidare det immateriella kulturarvet. Bidrag till kulturmiljövård främjar ett levande kulturarv som är angeläget för människor i dag och för kommande generationer. Bidraget till kulturmiljövård har i princip varit oförändrat under 2000-talet. Det finns angelägna behov, bland annat nya och uppdaterade kunskapsunderlag, inte minst mot bakgrund av allt mer trängande behov av energieffektiviseringsåtgärder och klimatanpassningar. Vi vill att regeringen värnar, främjar och utvecklar Sveriges kulturmiljöer. Vi ser ett behov av en översyn av området.

Kulturarvet ska vara tillgängligt för alla

Vi socialdemokrater värnar det svenska kulturarvet och vill att kulturarvet ska vårdas och vara tillgängligt för alla. Vi vill även ge möjlighet till forskning och att ta del av kulturarvet för att fördjupa kunskaperna om Sverige, människors tidiga levnadsvillkor, kultur och kulturhistoria. Det handlar om att levandegöra en historia där berättelser ur olika synvinklar får utrymme. Kulturarvsvårdande myndigheter och institutioner såsom arkiv, bibliotek och museer, men också universitet, skolor och bildningsorganisationer,

har samhällets uppdrag att göra detta på professionella, vetenskapliga och pedagogiska grunder. Även fria konstnärer och kulturskapare på musik- och teaterscener återberättar och vidareförädlar kulturarvet.

Digitaliseringen innebär stora möjligheter att på ett enklare sätt än tidigare göra kulturarvet tillgängligt.

Samlingsförvaltningarna

Behovet av samlingsförvaltning ligger i att bevara, dokumentera och utveckla museisamlingar på ett effektivt och balanserat sätt, vilket säkerställer att kulturarvet skyddas för framtiden och blir tillgängligt för forskning, utställningar och allmänheten. En strukturerad samlingsförvaltning skapar en översiktlig bild av samlingen, möjliggör strategiska beslut, och medför att informationen blir lättare att hitta och använda, minskar stress och risker, samt bidrar till en professionell och hållbar verksamhet.

Samlingsförvaltning är grundläggande för att vårda och bevara museisamlingar för framtida generationer. Det ger möjlighet att systematiskt dokumentera samlingarna, vilket skapar en tydlig bild av vad som finns, var det finns och dess historiska kontext.

Genom att använda standardiserade processer, ofta med hjälp av digitala system, blir arbetet mer effektivt, mindre personberoende och lättare att följa upp.

En välförvaltd samling är en förutsättning för att kunna erbjuda utställningar, förmedling, utbildning och forskning, vilket ökar samlingarnas värde för samhället.

Strukturen gör det enklare att identifiera risker, balansera olika behov och fatta informerade beslut om samlingens utveckling och vård.

Det bidrar till en långsiktigt hållbar förvaltning av samlingarna, vilket säkerställer att de kan fortsätta att utvecklas och användas på ett ansvarsfullt sätt.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över frågan om samlingsförvaltningarnas förutsättningar och organisering.

Arbetslivsmuseerna – tillgänglig kultur i hela landet

Arbetslivsmuseerna är Sveriges största museigrupp med över 1 500 museer, där huvuddelen drivs av ideella krafter. De bevarar, berättar och levandegör industrisamhällets kulturarv i autentiska miljöer ofta med fungerande maskiner och levande verkstäder. Tillsammans har museerna över 10 miljoner besök årligen och engagerar omkring 170 000 personer i mer än två miljoner ideella arbetstimmar per år. De bidrar till besöksnäring, folkbildning, social samhörighet och regional utveckling i hela landet.

Digitalisering av samlingar är nödvändig både ur tillgänglighets- och beredskapsperspektiv. Trots att arbetslivsmuseerna förvaltar miljontals föremål och fotografier saknar de flesta resurser och tillgång till samlingsförvaltningssystem. För att det gemensamma kulturarvet ska kunna digitaliseras krävs en långsiktig statlig satsning på ett samordnat system, öppet för museer oavsett ägarskap.

Trots arbetslivsmuseernas stora betydelse i hela landet får de marginellt statligt stöd, vilket urholkar deras långsiktiga förutsättningar. Anslagen har inte följt med kostnadsutvecklingen. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över arbetslivsmuseernas förutsättningar och organisering.

Världsarven måste värnas

Ett världsarv är en kultur- eller naturmiljö som är så värdefull att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det är en plats, en ort, en miljö eller ett objekt som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. I Sverige finns det 15 världsarv. Världsarven utses av FN-organet Unesco. I Sverige är det Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket som är ansvariga myndigheter.

Grunden för arbetet med världsarven utgörs av den nationella värdsarvsstrategin med tillhörande handlingsplan. Vi socialdemokrater är av uppfattningen att staten behöver ta ett större ansvar kring världsarven. Sverige har förbundit sig att kommunicera värdet av våra 15 svenska världsarv. För det utgår i nuläget inga resurser. Vi menar även att det är olyckligt att våra svenska världsarv har så olika villkor jämfört med övriga nordiska.

Världssarvsstrategin pekar på vikten av att stärka den allmänna medvetenheten och förståelsen för världsarvens unika värden. Det kan inte åstadkommas utan stabila och långsiktiga finansiella förutsättningar. Världsarven har en stor betydelse för kunskap, identitet och sammanhållning. Världsarven ska inte bara bevaras utan också kommuniceras och vara en del av samhällets utveckling, exempelvis som besöksmål.

Vi socialdemokrater vill yrka på att Riksantikvarieämbetet erhåller ett anslag för världsarven under åren 2025–2028 uppgående till 5 mkr årligen. Anslag 7:2 Bidrag till kultur- miljö- och naturvård.

Det kyrkliga kulturarvet

Vi socialdemokrater välkomnar höjningen av den kyrkoantikvariska ersättningen från 460 till 490 miljoner kronor årligen i budgeten för 2025 – den första höjningen sedan 2009. Det är ett viktigt och nödvändigt steg för att stärka förutsättningarna för vården och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet, som tillhör oss alla, oavsett medlemskap i Svenska kyrkan.

Samtidigt är vi medvetna om att Svenska kyrkan inte anser att denna ökning är tillräcklig för att möta de omfattande behov som finns. Till detta kommer ökade krav på klimatanpassning, energieffektivisering, tillgänglighet och säkerhet.

Vi är av uppfattningen att den kyrkliga kulturmiljön inte bara ska bevaras utan också användas och utvecklas. På många orter är kyrkan den sista kvarvarande samlingspunkten och en viktig resurs för såväl andlig som social och kulturell gemenskap.

Kulturarvet i händelse av kris och krig

Före Rysslands olagliga och fullskaliga invasionskrig i Ukraina tenderade forskning och politiska diskussioner om skyddet av kulturarv att fokusera på områden utanför Europa. Men metoden att angripa ett lands byggnader eller föremål som manifesterar dess historia, ursprung, sedvänjor och kultur är inget nytt. MSB, Riksrevisionen och Totalförsvarets forskningsinstitut har på senare tid anmärkt på brister avseende kunskapsinhämtning om det svenska kulturarvet samt organisation och handlingsplan för att sätta föremål i säkerhet.

Enligt forskning syftar attacker på och förstörelse av kulturarv i krig till att åstadkomma historierevisionism, etnisk eller kulturell rensning och psykologisk påverkan av ett

samhälle. Vid förstörelse av kulturarv möjliggörs en historieskrivning som gynnar den auktoritära ideologiska viljan. Detta effektiva grepp försvårar för den fria forskningen att förankra historieskrivningen i empiri, men främst ödelägger den viktiga kunskaper om ett samhälles kultur, utveckling och möjlighet till framtidsbygge.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har på senare tid anmärkt på brister avseende kunskapsinhämtning om det svenska kulturarvet samt organisation och handlingsplan för att sätta föremål i säkerhet.

Regleringen av skydd och undanförelsen av kulturarvsföremål framgår bland annat av kulturmiljölagen, arkivlagen, museilagen samt krisberedskapsförordningen. Där anges vilka aktörer som ansvarar för beredskapsförberedelser, vård och underhåll, skydd och undanförelse av kulturarvet i händelse av en kris eller konflikt. Trots detta brottas svenska museer och arkiv med föremålsprioritering, bristen på skyddslokaler för omplacering samt merkostnader i detta hänseende. För att det effektivt ska gå att tillämpa lagstiftningen behövs en nationell handlingsplan. Det måste råda nationell klarhet i fråga om varför kulturarvet ska prioriteras samt hur och vem som bär ansvar för verkställigheten.

Utöver detta behövs skyddslokaler som magasin och andra utrymmen för att säkra föremål. Dessa ska klara påtagliga påfrestningar och kan därför inte magasineras ovanför mark eller i befolkningstäta områden som riskerar angrepp. Avsaknaden av ändamålsenliga magasin för flertalet museer och arkiv måste bli en högprioriterad fråga för Kulturredamentet. I detta ingår också bevarandet och skyddet av våra nationella byggnadsminnen.

Regeringen inrättade under 2024 ett råd för skydd av kulturarvet. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över kulturarvets förutsättningar och organisering i händelse av kris och krig.

Repatriering av samiska kvarlevor

Flera statliga institutioner har kvarlevor från den samiska ursprungsbefolkningen. Det har sedan länge funnits ett krav om att dessa ska återföras – så kallad repatriering. Här menar vi socialdemokrater att staten ska ta sitt ansvar och genomföra en nationell kartläggning i syfte att kunna repatriera samiska kvarlevor.

Kulturfastigheter behöver långsiktiga lösningar

Regeringen har nyligen aviserat att kostnadshyresmodellen för vissa kulturinstitutioner ska avvecklas. Regeringen har gett Statens fastighetsverk i uppdrag att inleda omförhandlingar av hyresavtalen för huvudbyggnaderna för Kungliga Operan, Kungliga Dramatiska teatern, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Historiska museet. Därmed kommer den nuvarande modellen med kostnadshyra att avvecklas.

Utredaren konstaterade i promemorian Efter kostnadshyra – Ändamålsenlig hyresmodell för fem centrala kulturinstitutioner (Ds 2024:32) att modellen med kostnadsbaserad hyressättning inte har fyllt sitt syfte och föreslog att den ska avvecklas och att marknadsmässig hyra i stället bör tillämpas. Utredaren föreslog vidare att det för ett fåtal av regeringen utpekade fastigheter bör finnas en möjlighet att tillämpa en s.k. intäktsjusterad hyra. Förslaget innebär att hyran sätts på en marknadsmässig nivå vid inträde i hyresmodellen. Hyran justeras sedan enligt den årliga uppräknings som sker av det anslag som finansierar hyran för att hantera prisförändringar (pris- och löneomräkningen för

lokalkostnader). Promemorian har remissbehandlats. Regeringen avser att återkomma i frågan om tillämpningen av en intäktsjusterad hyra för de aktuella byggnaderna. Vi välkomnar detta förslag och kommer att följa ärendet noga. Det är av stor vikt att den nya föreslagna hyresmodellen inte ska drabba kulturinstitutionerna negativt.

Trossamfund

Religionsfriheten och föreningsfriheten är centrala för den svenska demokratin och ska värnas. Sverige är ett av de mest sekulariserade länderna i världen och har samtidigt en av världens mest mångreligiösa befolkningar. Trossamfunden är en viktig del av det civila samhället och bidrar till sammanhållning och gemenskap.

Det statliga stödet till trossamfunden bidrar till att samfunden kan bedriva verksamhet i form av gudstjänster, själavård, undervisning och omsorg. Kunskap om religion och trossamfund hos myndigheter, kommuner och allmänhet bidrar till att förbättra dialogen mellan trossamfunden och samhällets övriga aktörer. Myndigheten för stöd till trossamfund arbetar bl.a. med att bidra med kunskap om religion och samfundsliv i Sverige och har hand om frågor om trossamfundens roll i krisberedskapen. Myndigheten har märkt av en allt större efterfrågan från bl.a. kommuner och regioner på kunskapsstöd i dessa frågor. Under pandemin, när trossamfundens roll i krisberedskapen synliggjordes, ökade efterfrågan ytterligare. När nu regeringen går fram med förslaget att slå ihop Myndigheten för stöd till trossamfund med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor vill vi uppmana regeringen att noga följa utvecklingen avseende trossamfundsfrågor och att utvärdera effekterna av sammanslagningen.

Utländsk finansiering av trossamfund

I Tidöavtalet föreslås att en utredning ska se över förbud mot utländsk finansiering av trossamfund och andra organisationer på civilsamhällets område med kopplingar till islamism och extremism samt ta fram förslag om ett skärpt regelverk och tillsyn när det kommer till sådana organisationers finansiering.

En särskild utredare fick den 28 maj 2025 i uppdrag att föreslå regler som förbjuder eller på annat sätt motverkar utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter i Sverige med koppling till islamism, extremism och andra antidemokratiska intressen. Utredningen ska presenteras 29 maj 2026. Detta välkomnar vi och ser fram emot utredningens förslag.

Demokrativillkor för statligt stöd till civilsamhället

Den tidigare socialdemokratiska regeringen lade fram propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället. SD-regeringen drog tillbaka denna proposition i november 2022. Vi ansåg att det var djupt olyckligt med denna fördröjning då det brådskade med en reformering av lagstiftningen avseende det statliga stödet till trossamfunden, bl.a. med ett förtydligat demokrativillkor.

Propositionen lades till slut fram våren 2024, vilket vi välkomnade. Vi socialdemokrater vill uppmana regeringen att noga följa utvecklingen så att propositionens förslag implementeras och efterlevs i Sverige.

Filmpolitik för framtiden

Trenden med globala techjättar och storbolag som etablerat verksamhet i Norden och Sverige har snabbt förändrat medielandskapet och svenskars konsumtion av audiovisuellt innehåll. Bolagen konkurrerar med inhemska svenska aktörer om såväl intäkter som svenska folkets tid och uppmärksamhet. Enligt Sveriges Television kommer marknaden för streaming inte att öka; istället väntas konkurrensen hårdna mellan befintliga aktörer.

Drygt 60 procent av de svenska hushållen har abonnemang på strömningstjänster. Strömningstjänsternas ekonomi pressas dock av vinstkrav från ägare som nu medför prishöjningar för konsumenter, hybridtjänster med abonnemang och reklam samt begränsningar av abonnemangsdelningar utanför hushållet. Därtill agerar många av de globala aktörerna som innehållsgrindvakter, vilket avgör innehållet publiken tar del av.

I detta nya landskap befinner sig innehållsproduktionen av svensk film. En avgörande fråga är därför den svenska filmens utrymme och framtida finansiering.

Filmer som produceras i Sverige har generellt flera olika typer av finansiering, exempelvis bidrag från Svenska Filminstitutet, regionala produktionscentrum, utländska finansiärer och privata företag. Vidare finns Nordisk Film & TV Fond, som stöder film- och tv-produktion i de nordiska länderna, samt Europeiska kommissionens stödprogram för europeisk film-, tv- och videoindustri. Enligt statistik från 2022 stod Filminstitutet för den största delen av finansieringen av filmer som produceras i Sverige, cirka 30 procent för lång spelfilm och 45 procent för dokumentärfilm. Därutöver kommer finansieringen från filmfonder, producenter, tv-kanaler, distributörer, privat kapital och vod-tjänster.

På statlig nivå kanaliseras filmstödet genom Svenska Filminstitutet. Stiftelsen har i uppdrag att bevara och tillgängliggöra det svenska filmarvet, verka för att barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild, stödja produktion, distribution och visning av värdefull film samt representera den svenska filmen internationellt. Filminstitutet finansieras genom statliga medel och fördelar bl.a. stöd till produktion, distribution, internationell lansering och distribution samt stöd med fokus på barn och ungdomar.

De myndigheter som fördelar bidrag till filmproduktion är Tillväxtverket, Kulturrådet och Konsthälsnämnden. Sedan hösten 2022 fördelar Tillväxtverket statligt stöd till produktion av audiovisuella verk. Kulturrådet fördelar bidrag till verksamheter som arbetar professionellt med konst och kultur i Sverige och internationellt, t.ex. organisationer och kommuner. Konsthälsnämnden fördelar bidrag och stipendier till individuella konstnärer, t.ex. projektbidrag för produktion av kort- och dokumentärfilm eller för experiment och utvecklingsarbete. Medel till filmproduktion fördelas även av Sveriges Television som enligt det innevarande sändningstillståndet och medelsvillkoren för 2020–2025 ska bidra till utvecklingen av svensk film.

På regional nivå finns 19 resurscentrum som arbetar för att främja regionala filmverksamheter. Verksamheterna arbetar på uppdrag av sina regioner. Det är i de flesta fall Kulturrådet som fördelar den statliga delen av finansieringen till regionerna. De regionala filmverksamheterna samlas i föreningen Filmregionerna, som verkar för att stärka filmen och de filmkulturella frågorna över hela landet. Även kommunerna bidrar

till finansieringen, vilket vanligen sker inom ramen för kultursamverkansmodellen, som samordnar det kulturpolitiska arbetet på nationell, regional och kommunal nivå. Kommunerna är viktiga aktörer för den regionala kulturverksamheten och står t.ex. för drygt 25 procent av de årliga bidragen inom ramen för kultursamverkansmodellen. Vissa kommuner erbjuder direkt bidrag för filmverksamhet, exempelvis Göteborgs stad som fördelar bidrag för produktion eller Norrköpings kommun som fördelar bidrag till film- och tv-producenter som vill spela in tv-drama, långfilm, dokumentärfilm och kortfilm i Norrköping.

Utöver statliga, regionala och kommunala stöd till svensk film infördes den 1 januari 2017, i samband med avskaffandet av det tidigare filmavtalet, moms på biografbiljetter om 25 procent. Biografer som hade fler än sex visningar i veckan, så kallade röda biografer, undgick därmed att betala 10 procent av sina biljettintäkter till Svenska Filminstitutet i biografavgift. Samtidigt ska det understrykas att momsen på biografbiljetter höjdes från 6 till 25 procent, vilket har kommit att påverka priset på biobiljetter och besöksantalet. Enligt Kulturdepartementets promemoria från 2015 innebär höjningen av momsen en intäktshöjning om 260 miljoner kronor.

Mot bakgrund av detta föreslog vi socialdemokrater en ny filmpolitisk utredning som den borgerliga regeringen har hörsammat. Utredningen presenterades i februari 2025 och har remissbehandlats. I betänkandet föreslår utredningen bland annat tydligare nationella filmpolitiska mål. Utredningens bedömning är att de nuvarande filmpolitiska målen är så pass omfattande att de överlappar de allmänna kulturpolitiska mål som också gäller för filmområdet. För ökad tydlighet bör de ersättas av mer fokuserade mål. Målen för den svenska filmpolitiken bör, enligt utredningen, vara: ett brett filmutbud av hög kvalitet, att film visas i hela landet, att svensk film når en stor publik, och att filmarvet bevaras och används.

Vi socialdemokrater välkomnar filmutredningen Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland, SOU 2025:24. Utredningen innehåller flera delar som är viktiga för svensk films utveckling. Förslaget om nya, tydligare filmpolitiska mål är ett steg i rätt riktning. Vi ser positivt på att utredningen framhåller behovet av ett brett filmutbud av hög kvalitet, att film ska visas i hela landet, att svensk film når en stor publik samt att filmarvet bevaras och används. Vi delar i stort utredningens analys och anser att många av förslagen är bra och kreativa. Vi noterar att utredningens förslag till stora delar liknar det filmavtal enligt Harry Scheins modell, som föregick den statliga filmpolitiken.

Ska svensk innehållsproduktion klara den internationella konkurrensen och erbjuda mer av svenskt kvalitativt innehåll till publiken behövs en ny modell. Detta i syfte att motverka marknadsbrister som mindre innehåll på det egna landets språk, ge förmåga till ett litet språkland att konkurrera och motverka andra språkländers dominans samt bidra till en kulturell diversitet. För att säkra en bärkraftig inhemsk filmproduktion över tid krävs en gemensam kraftsamling där staten, branschen och nya aktörer bidrar. Det är så vi stärker svensk film och den kulturella mångfalden inför framtiden. Vi socialdemokrater menar att riksdagens partier måste involveras i den fortsatta diskussionen om framtidens filmpolitik för att värna svensk filmproduktion och ett rikt och varierat innehåll på svenska.

Audiovisuell avgift

Möjligheten att enligt artikel 13.2 i EU:s direktiv om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AVMS-direktivet) kräva att medietjänster som sker på begäran eller som riktar sig till konsumenterna inom en medlemsstats territorium men som är etablerade i andra medlemsstater bidrar ekonomiskt till produktion genom direktinvesteringar i innehåll och bidrag till nationella fonder, har i Sverige ännu inte nyttjats. Vi socialdemokrater föreslår att en audiovisuell avgift ska införas i Sverige. För att säkra en bärkraftig inhemsk filmnäring över tid ska strömningstjänster som riktar sig till svenska konsumenterna vara med och finansiera gemensamma insatser för främjande av audiovisuellt innehåll i Sverige genom den föreslagna filmfonden.

För att uppnå detta föreslås en ny lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv. Lagen är tillämplig på svenska och utländska leverantörer vars tjänster riktar sig mot publik i Sverige. Leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv ska årligen bidra finansiellt genom en avgift som utgör 1,5 procent av föregående kalenderårs omsättning i Sverige. Detta är en låg men bred avgift som träffar i princip alla som är verksamma på strömningssmarknaden. Mindre leverantörer och företag med public service-uppdrag är undantagna från att bidra. Leverantörer som investerar över 10 procent av sin omsättning i Sverige i nya svenska filmer och serier har ingen skyldighet att bidra.

Sänkt biografmoms

Momsen på biografbiljetter varierar mellan EU-länderna. Sverige sticker ut med 25 procent moms som högst och Frankrike med 5,5 procent som lägst. I fråga om priset på biografbiljetter, publikens biobesök och filmens finansiering har frågan betydelse. Folkets Hus och Parker rapporterar att ett tredtiotal av deras minsta biografier har tvingats höja sina biljettpriser mellan 10–20 kronor per biljett och små privatägda biografier anger att momshöjningen resulterat i att man sålt verksamheten till kommunen. Filmstaden har valt att inte höja priserna men menar att momshöjningen påverkar hur de kan utveckla driften av biograferna i framtiden.

Det finns ingen samlad statistik för exakt hur många biografier som valt att höja biljettpriserna, men tydligt är att representanter från Filmstaden, Folkets Bio, Riksföreningen Biograferna och Folkets Hus och Parker alla är överens om att bio ska räknas som kultur och därför betala samma moms som andra kulturevenemang. Det vill säga sex procent.

Vi socialdemokrater menar att biografmomsen snedvrider konkurrensen så att biobesök beskattas högre än annan kultur, som konserter och teater. Detta gör det dyrt för enskilda att ta del av film på bio. Utredningen föreslår att momsen på biografföreställningar sänks från 25 till 6 procent. Reformen kostar staten uppskattningsvis 200 miljoner kronor per år i uteblivna skatteintäkter, även om konsumtionen kan förväntas öka. Biografägarna borde med sänkt moms kunna bidra till svensk filmpolitik i framtiden så som man gjorde när det svenska filmavtalet fanns, som en del av filmfondens finansiering, åtar sig att betala in en särskild biografavgift. Vi socialdemokrater vill verka för sänkt biografmoms.

Utveckla produktionsincitamenten och förbättra ansökningsförfarandet

Produktionsincitamentet som utgör stöd till produktion av spelfilm, dokumentärfilm och drama- eller dokumentärserier infördes i samband med den socialdemokratiskt ledda regeringens budget 2022/23. Det nuvarande produktionsincitamentet, där staten kan betala en del av de kostnader som uppstår vid produktionen av film och serier i Sverige, har fungerat dåligt på grund av svårigheten att prioritera mellan ansökningar när medlen är begränsade.

En ny ordning bör införas där principen om att ansökningar ska prövas i den ordning de kommer in (först till kvarn-principen) avskaffas. Istället ska i första hand nivån på bidragsberättigade kostnader användas för att prioritera mellan ansökningar. Produktioner som bygger på manus eller litterär förlaga som är skriven på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk, ska särskilt uppmuntras genom att värdet på sådana investeringar räknas upp enligt en schablon. Vi socialdemokrater bejaktar förslaget om att ansvaret för produktionsincitamentet flyttas från Tillväxtverket till den filmfond som utredningen föreslår ska bildas på Svenska Filminstitutet.

Spel och e-sport är en svensk framgångssaga

Sverige är sedan länge framträdande när det gäller spel och spelutveckling. Det finns flera stora och framgångsrika spelföretag. Dessa företag har producerat några av de mest populära spelen i världen, till exempel Minecraft, Battlefield och Candy Crush.

Den svenska spelbranschen präglas av både hög kreativitet och avancerad teknologi. Sverige har blivit en av världens ledande exportörer av videospel. Även om framgångarna är många finns det problem som branschen har identifierat. Rapporten "Vägar in i spelbranschen" kartlägger Sveriges spelutbildningar och visar på utmaningar kopplade till kompetensförsörjning.

Sverige har haft många framstående e-sportutövare som rönt stora framgångar internationellt. E-sport som fenomen växer hela tiden och vi måste bejaka våra svenska utövare. Tidigare i år blev E-sportförbundet invalt som ett specialidrottsförbund i Riksidrottsförbundet, något som de arbetat länge för.

Vi uppmanar regeringen att inleda en dialog med branschens företrädare för att diskutera de utmaningar som finns för olika aktörer inom branschen, såväl producenter som utövare.

Kulturutskottet beslutade den 24 oktober 2024 att utskottets arbetsgrupp för uppföljning och utvärdering ska genomföra en huvudstudie i form av en kunskapsöversikt om data-spel och brädspel. Fokus är på dataspelsbranschen, men även brädspel berörs. Syftet är att ge ett kunskapsunderlag för framtida beslut inom kulturutskottets ansvarsområde gällande data- och brädspelsbranschen.

Huvudstudien kommer bestå av tre huvudsakliga delar:

- En kartläggning av hur data- och brädspelsbranschen fungerar och vilka förutsättningar, till exempel regleringar, strategier och stöd, som finns i jämförelse med andra kulturella och kreativa branscher och då framför allt för musik- och filmbranschen.
- En omvärldsanalys av hur några länders gamingpolitik ser ut, till exempel hur dessa länder reglerar och ger stöd till dataspelsbranschen.

- Goda exempel från några regioner i Sverige där dataspelsbranschen utvecklas positivt.

Metoden för genomförandet innefattar bland annat dokument- och litteraturstudier, intervjuer med forskare, branschorganisationer och centrala aktörer samt sammanställning av statistik.

Huvudstudien är planerad att bli klar i december 2025.

Mediepolitik för mediemångfald och journalistik i hela landet

Att kunna ta del av fri och oberoende journalistik är en förutsättning för att delta i det demokratiska samtalet, bilda sig en välgrundad uppfattning och kunna ta del av ansvarsutkrävning och granskning av makten. En stark, självständig och livskraftig mediesektor i hela landet är kort sagt en grundbult i vår demokrati. På många håll i landet är de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva journalistik utmanande och därför är det bra att det nya mediestödet har kommit på plats. Samtidigt ser vi att de risker vi varnade för när stödet infördes nu ser ut att ha blivit verklighet. Betoningen på den geografiska spridningen har lett till att mediemångfalden på nationell nivå har prioriterats ner och att flera medier som tidigare fått stöd nu har blivit utan. Kvartal, Hemmets vän, Flamman och Altinget är några exempel på medier som med en viss nisch av innehåll bidragit till den journalistiska mångfalden inom olika samhällspolitiska perspektiv, infallsvinklar och nyhetsvärdering. Vi ser därför ett behov av att den utvärdering som ska ske i samband med budgetpropositionen för 2027 tidigareläggs så att inte medier som kunnat överleva försvinner i onödan.

Alla pengar som anslagits för mediestödet ser inte ut att betalas ut. Därför vill vi också se att ändringar görs i förordningen så att i första hand de nationella nischmedier som tidigare haft stöd men nu blivit utan kan få ta del av stödet. Det är orimligt att Mediemyndigheten betalar tillbaka pengar till staten samtidigt som uppskattade och för mediemångfalden viktiga medier riskerar att försvinna. Vi motsätter oss också den neddragning av stödet som SD-regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2026 och föreslår därför att ytterligare 50 miljoner kronor läggs på mediestöd. Denna satsning finns i utgiftsområde 1.

Medielandskapet förändras fortsatt mycket hastigt och de stora framsteg som gjorts inom AI kan ytterligare drastiskt förändra förutsättningarna för att bedriva medier och journalistik. Därför är det nya mediestödet, även om de uppenbara bristerna skulle rättas till, inte en lösning på längre sikt. Vi vill se att en bred parlamentarisk utredning får i uppgift att ta fram en mediepolitik för framtiden. En sådan bör dessutom se över om, och i sådant fall hur, staten kan medverka till att stärka förutsättningarna för fri, grävande journalistik – exempelvis genom att stödja ett oberoende, organiserat nationellt grävcentrum likt det som finns i Norge.

Public service – radio och tv för alla

Det säkerhetspolitiska läget är det allvarligaste sedan andra världskrigets slut. Förberedelserna, beredskapen och förmågan inom hela totalförsvaret, både det militära och det civila försvaret, måste enligt Försvarsberedningen öka skyndsamt. Försvarsberedningen betonar i rapporten Kraftsamling (Ds 2023:34) att samhället, till följd av den försämrade säkerhetspolitiska situationen, måste möta och hantera den nya säkerhetspolitiska utmaningen även i fredstid. Sverige är utsatt för påverkanskampanjer, påverkansoperationer och desinformation från antagonistiska aktörer som hotar och undergräver Sveriges säkerhet genom att angripa svagheter, skapa polarisering, undergräva förtroendet för samhällets institutioner och därmed ytterst samhällets samlade motståndskraft (s. 247). Public service-företagen beskrivs ha en ”särställning genom sina breda uppdrag i allmänhetens tjänst, sin stabila finansiering, de höga kraven på tillgänglighet och det förtroende allmänheten hyser för företagens verksamhet” (s. 239–240). Företagen anses utgöra en viktig motvikt mot påverkanskampanjer och desinformation genom sitt sakliga och opartiska uppdrag.

SVT har i juni 2025 utsatts för tre stora överbelastningsattacker som ökat i både styrka och längd. Tjänster på webben har påverkats, men tv och varningssändningar har fungerat. MSB och polisen är involverade och man arbetar med att utreda och förstärka säkerheten. Vd Anne Lagercrantz säger att det digitala samhället är sårbart och att SVT inte kan garantera ett tryggt internet utan omfattande investeringar. De överbelastningsattacker som drabbat SVT visar på vikten av att ha resurser för att förstärka säkerheten.

Vi socialdemokrater anser att ett starkt public service i fredstid, med högt förtroende hos allmänheten och bred geografisk spridning, lägger grund för public services roll i höjd beredskap. Det breda uppdraget bidrar till det höga förtroendet och är av avgörande betydelse för det svenska totalförsvaret. För detta behövs en tryggad finansiering.

Globaliseringen, digitaliseringen och teknikutvecklingen har förändrat det svenska medielandskapet i grunden. Allt fler internationella medieaktörer etablerar sig i Sverige och har de senaste åren stöpt om förutsättningarna för både medieekonomin och innehållsmarknaden. Numera är det globala storbolag som har störst medieverksamhet i Sverige. Public service-företagens innehåll jämförs med innehållet från de globala konkurrenterna av publiken. Aktörerna på den inhemska audiovisuella marknaden utmanas av utländska streamingtjänster. Vad gäller den svenska ljudmarknaden finns inget annat land med motsvarande befolkningsmängd som kan uppvisa liknande utveckling av ljudtjänster och innehåll. Trots detta växer de globalt stora konkurrenterna såsom Spotifys och Acasts andel av den svenska marknaden. Bolag som sysslar med talat ljudinnehåll har dock bättre förutsättningar då publiken föredrar att lyssna på talat originalinnehåll på det egna språket.

Sedan 2008 har reklamintäkterna för medier med svenskt journalistiskt innehåll minskat med över 6 procent (IRM 2024, Reklam- och medieprognos 2023–2024). Svenska annonser och reklam går i stället till internationella storbolag som Google och Meta. Detta försvårar den ekonomiska modellen för lokala tidningar och inhemska kommersiella mediebolag. För ett litet språkland som Sverige innebär därtill globaliseringen, digitaliseringen och teknikutvecklingen att innehållsproduktioner på det svenska språket utmanas av innehåll på världsspråk. När flera av strömningstjänsterna aviserat att man helt slutar med svenskspråkig originalproduktion behövs en ny insikt om värdet och vikten av SVT:s, SR:s och UR:s betydelse för det svenska språkets status och svensk innehållsproduktion av program, kultur och folkbildning.

Mediekonsumtionen har blivit alltmer digital, inte minst bland de yngre målgrupperna. Traditionella medier som tv, radio och tidningar är alltså den största källan till nyheter för de som är födda på 1970-talet eller tidigare, medan det däremot för åldersgruppen 8–19 år är Tiktok som är den plattform som för närvarande flest använder som nyhetskälla. Vi menar att det därför är av stor vikt att oberoende och sakliga nyhetsmedier inte frånträds möjligheten att väcka intresse för sina program på plattformarna. Vi menar att kravet på återhållsamhet därtill rimmar illa med den anmodan som inkommit från Försvarsberedningen.

Vi socialdemokrater menar att det globala och digitala medielandskapet medför ett förstärkt ansvar för public service-företagen att skapa innehåll som främjar sociala, samhälleliga och kulturella intressen i en nationell kontext. Public service-utbudet främjar social gemenskap genom att skapa en gemensam kultur, gemensamma referensramar och genom att tillgodose och spegla det svenska samhällets mångfald.

Parlamentariskt sammansatta kommittéer spelar en viktig roll för att skapa breda politiska överenskommelser. Parlamentariska kommittéer skapar gemensamma beskrivningar av problem, bidrar till noggrann analys, samförståndslösningar och samverkan. Politiska konflikter som dyker upp senare i den politiska processen kan därmed undvikas i, för Sverige, centrala politiska frågor.

Ett svagt kommittéväsen blir än mer problematiskt i ett splittrat politiskt läge. Därför är vi av uppfattningen att frågan om villkor för public service ska behandlas efter den parlamentariska kommitténs struktur och ordning för att långsiktigt vårda och förstärka samförståndet mellan partierna i Sveriges riksdag. Detta förutsätter att samförståndstanken och arbetet ligger till grund för utredningens slutsatser och inte tillfälliga majoritetsbeslut.

Som framgår av de reservationer som Socialdemokraterna (enskilt och tillsammans med C, V och MP) lämnade i den parlamentariska kommitténs betänkande som ligger till grund för regeringen och Sverigedemokraternas proposition beklagar vi socialdemokrater att gemensamma beskrivningar av problem, samförståndslösningar och samverkan i centrala frågor inte uppnåddes i kommitténs arbete. Mycket sent i utredningsarbetet uppstod grundläggande skillnader, vilket förklarar våra ståndpunkter.

Det är beklagligt att regeringen och Sverigedemokraterna inte har sett värdet i att göra en kommittégemensam överenskommelse och att hitta kompromisser som står sig över mandatperioder. Vi anser att tillfälliga politiska majoriteter inte ska bli styrande i fråga om public service som utgör en demokratisk kollektiv nytta och som gynnar alla medborgare i Sverige.

För oss socialdemokrater är det av vikt att alla ska ha möjlighet att vara delaktiga i när Sverige vinner. Därför ska public service ges möjlighet att sända stora sportevenemang där Sverige tävlar. Vi bedömer dock att med regeringens förslag till medelstilldelning och kostnadsutvecklingen för att förvärva och dela på rättigheter till sportevenemang kommer denna möjlighet att begränsas.

Under förra mandatperioden stärktes strukturerna för att öka public services oberoende, bl.a. med längre tillståndsperioder och utökade begränsningar avseende vilka som får sitta i Förvaltningsstiftelsen. Vi socialdemokrater vill stärka oberoendet för public service ytterligare. Vi anser att ett grundlagsskydd av public service bör införas och att en utredning om detta bör tillsättas.

Det är primärt i samband med medelstilldelningen som public service-företagens självständighet och integritet kan påverkas. Den förra parlamentariska public service-kommittén ansåg att det fanns skäl, mot bakgrund av den särställning som statsmakten gett public service samt vikten av att stärka verksamhetens oberoende, för riksdagen att

fatta ett beslut om medelstillsdelning för hela tillståndspanoden och därmed avskaffa den årliga medelsprövningen. Därför infördes i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst en bestämmelse om att riksdagens beslut om medelstillsdelning avser hela tillståndspanoden. Av bestämmelsen följer att företagens ökade oberoende förenas med ett ökat ansvar att hushålla med de tillsdelade medlen. I avsaknad av en årlig beredningsprocess kan det bli svårare för företagen att få extra resurser för att täcka oförutsedda medelsbehov, ett tydligt exempel är de ökade kostnaderna som föranlett sparpaket inom företagen på grund av inflationen.

Vi ser att public service-företagen haft tuffa ekonomiska år under den innevarande tillståndspanoden. Den 2-procentiga uppräknningen ger vanligtvis ett visst effektiviseringstryck men den höga inflationen i kombination med stora investeringar för ökad säkerhet och digital utveckling har tvingat fram större sparpaket och inverkat negativt på programverksamheten. Både SVT och SR har sagt upp personal det senaste året och uppskattade program och hela redaktioner har avvecklats.

SVT, SR och UR har sedan tidigare många viktiga uppdrag och vi kan i deras äskanden inför kommande tillståndspanod se välkomna ambitionshöjningar som kräver ökade resurser. Företagen redogör för en rad utmaningar med högre kostnader för befintliga verksamheter, t.ex. höjning av tomträttsavgälden och global konkurrens inom programproduktion med högre ersättningar som följd. De redogör också för hur AI och det alltmer spända säkerhetsläget utmanar rutiner inom bl.a. nyhetsförmedlingen och som ställer krav på investeringar och förstärkningar.

Vår gemensamma ambition har varit att hitta en medelstillsdelning för 2026–2033 som skapar goda möjligheter att fortsätta skapa högkvalitativa program i en mer turbulent framtid.

Vår bedömning är att regeringen borde ha landat i en högre medelstillsdelning än vad som föreslås i propositionen. Vi anser att public service behöver riktade medel för beredskap och stärkt digital infrastruktur i enlighet med den anmodan som Försvarsberedningen inkommit med. Enligt Försvarsmaktens bedömning är medelstillsdelningen otillräcklig för att täcka kostnadsökningar och behov kopplade till exempelvis beredskapsfrågor och teknikutveckling, vilket framgår av Försvarsmaktens remissvar.

En majoritet av remissvaren uttrycker oro över medelstillsdelningen, t.ex. skriver Kulturrådet: ”Kulturrådet ser en risk att public service-företagen genom den föreslagna medelstillsdelningen inte får de långsiktiga, tydliga och stabila förutsättningar att utföra de uppdrag som föreslås. Kulturrådet bedömer att det kan bli svårare för public service-företagen att bibehålla nivån i sin programverksamhet givet den föreslagna finansieringen. Mer specifikt ser Kulturrådet en risk att förslaget om medelstillsdelning försämrar möjligheterna för public service-företagen att stödja svensk kulturproduktion vilket skulle påverka de kulturpolitiska målen negativt.”

Statskontoret säger i sitt remissvar att man anser att kommittén har varit otydlig i bedömningen av hur olika faktorer kan komma att påverka företagens resursbehov, avseende t.ex. teknikutvecklingen och AI och hur dessa kommer att innebära möjligheter att effektivisera public service-företagens verksamhet. Statskontoret menar att det är svårt att visa på besparingar till följd av digitala investeringar i statsförvaltningen.

Vi anser att det är mycket olyckligt att regeringspartierna och SD inte agerade för att nå bred parlamentarisk förankring i kommittén. Nu kommer en tillfällig majoritet att fatta beslut om public service-företagens budget de kommande åtta åren. Vi beklagar att samförstånd inte har sökts. Vi delar inte regeringens bild av att det finns stora möjligheter till effektivisering och samverkan som kan spara pengar samtidigt som kraven kvarstår

på att ha ett brett nyskapande utbud med hög kvalitet, folkbildande ambitioner och lokal närvaro. Den ekvationen går inte ihop. Vi anser att man riskerar att minska intresset för public services utbud om det försämras de kommande åren. Ska man fortsätta bygga ett starkt förtroende, ökad kännedom och bidra till gemenskap som en enig försvarsberedning uttalat så krävs helt andra ekonomiska muskler än de som Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna erbjuder företagen den kommande perioden.

Då ett tillfälligt politiskt majoritetsbeslut ligger till grund för propositionens förslag om medelstildelning anser vi socialdemokrater att finansieringslagens bestämmelse om tilldelning av avgiftsmedel för hela tillståndspanoden om åtta år är satt ur spel. Vi socialdemokrater befarar kraftiga nedskärningar med nuvarande förslag.

TV4 har i augusti 2025 beslutat att lämna marknätet, ett beslut som har väckt reaktioner. Bl.a. har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap kommenterat beslutet och menar att marknätet är avgörande för Sveriges beredskap i kristid och för kommunikation med medborgare i händelse av krig.

SVT har uttryckt förståelse för TV4:s beslut. Samtidigt innebär det faktum att alla kommersiella bolag nu lämnar marknätet att samhällets kostnader ökar med cirka 300–400 miljoner kronor. Regeringen presenterade den 29 augusti 2024 att en särskild utredare ska kartlägga distributionen av radio- och tv-program i marknätet och över internet samt vid behov lämna förslag för en väl fungerande distribution över internet. Utredningen har fått tilläggsdirektiv och förlängd att presenteras i september 2026. TV4 lämnar dock marknätet redan vid årsskiftet 2025/26 så frågan brådskar och behöver få en lösning omedelbart.

Det är därför avgörande att regeringen skyndsamt presenterar en lösning.

Ungdomspolitik som stärker ungdomars levnadsvillkor

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ungas inflytande och delaktighet är en central del av ungdomspolitiken. I en levande och jämlik demokrati är det viktigt att alla unga har de kunskaper, verktyg och förmågor som krävs för att aktivt kunna föra sin talan och delta i demokratins processer. Det är också viktigt att unga har förutsättningar att organisera sig. Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer bidrar till det på ett betydelsefullt sätt.

Den 22 juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning om en öppen fritidsverksamhet för ungdomar. Syftet var att utreda frågan om att erbjuda barn och unga en meningsfull fritid och därmed agera brottsförebyggande.

Uppdraget skulle ha redovisats senast den 1 december 2023. SD-regeringen avvecklade dock tyvärr denna utredning våren 2023.

Omsorg och fritidsverksamhet ska finnas både före och efter skoltid och på skollov. Barn och unga ska erbjudas en meningsfull fritid, något som också ökar tryggheten. Samhällsklyftor blir särskilt kännbara för barn under lov eller när skolan erbjuder aktiviteter som innebär kostnader. Barns deltagande i kulturliv, idrott och annan föreningsverksamhet ska främjas aktivt.

Vi socialdemokrater vill skapa trygga och inkluderande miljöer för alla ungdomar. Därför satsar vi nu på att förstärka Sveriges fritidsgårdar genom att föreslå ökat stöd till

utbildning av fritidsledare, med 75 miljoner kronor 2025, så att närvaron av utbildade fritidsledare kan öka. Se avsnittet om folkhögskolor, där satsningen beskrivs.

Stärk ungas politiska delaktighet – säkerställ ungdomsförbundens närvaro i skolan

Skolans demokratiuppdrag är en grundbult i vårt samhälle. För att stärka ungas politiska delaktighet och förståelse för demokratiska processer krävs att skolan öppnar för möten mellan elever och politiskt engagerade ungdomar. Det är ett konkret sätt att visa hur demokratin fungerar i praktiken.

Trots detta vittnar många ungdomsförbund om stora svårigheter att besöka skolor. Regelverket som infördes 2018 skulle skapa tydlighet, men i praktiken har det lett till ökad osäkerhet. Många skolor tillåter endast besök från ungdomsförbund under större evenemang eller valdebatter, vilket i praktiken innebär att unga politiskt aktiva stängs ute från skolmiljön under stora delar av året. Det hämmar både det demokratiska samtalet och ungas möjligheter att engagera sig.

Socialdemokraterna menar att det är problematiskt när skolor tolkar reglerna så snävt att enskilda ungdomsförbund utestängs från att möta elever. Vi anser att ungdomsförbundens närvaro i skolor bör uppmuntras, inte begränsas.

Regelverket för skolbesök behöver ses över för att se hur det går att säkerställa att det fungerar i praktiken – med tydliga riktlinjer och stöd till skolor för att kunna välkomna ungdomsförbund på ett rättvist, tryggt och demokratiskt sätt. Alla elever i Sverige, oavsett var i landet de bor, har rätt till en levande och mångsidig politisk bildning.

En politik för det civila samhället

Stärk civilsamhällets förutsättningar och självständighet

Socialdemokraterna ser med fortsatt oro på hur civilsamhällets organisationer pressas tillbaka – både genom politiska nedskärningar och genom en alltmer styrande och miss-tänkliggörande attityd från regeringen och dess samarbetspartier. Det handlar inte enbart om minskade resurser – utan också om en medveten förskjutning av civilsamhällets roll i vårt samhälle.

Företrädare för Sverigedemokraterna har vid upprepade tillfällen ifrågasatt att offentliga medel går till organisationer som uttrycker kritik mot regeringens politik. Den typen av politisk påverkan mot oberoende organisationer är djupt problematisk i en demokrati.

Vi ser dessutom hur regeringens nya biståndspolitik bidrar till att försvaga civilsamhällets oberoende även internationellt. Den biståndsreform som presenterats har i praktiken skapat en osäker och detaljstyrd process där långsiktiga partnerskap ersatts med kortsiktiga och otydliga utlysningar. Organisationer som tidigare varit strategiska partner – såsom Plan Sverige, Rädda Barnen och Civil Rights Defenders – vittnar om hur bristen på transparens och förutsägbarhet försvårar möjligheten att planera, rekrytera och genomföra verksamhet. Det är en utveckling som underminerar civilsamhällets roll som demokratibärare, både i Sverige och globalt.

Sammantaget ser vi ett mönster där regeringens politik gynnar vissa typer av verksamhet – exempelvis serviceorienterade aktiviteter – medan röstbärande, opinionsbildande och maktgranskande organisationer får minskat stöd. Det begränsar civilsamhällets demokratiska funktion och bidrar till att tysta röster som är avgörande i en levande demokrati.

Socialdemokraterna vill i stället stärka civilsamhället – som demokratisk kraft, som välfärdsaktör och som en plats där engagemang, tillit och organisering kan växa. Vi vill: främja människors möjlighet att engagera sig och påverka sin livssituation och samhället i stort, stärka civilsamhällets roll som röstbärare och demokratisk motor i hela landet samt fördjupa och sprida kunskapen om civilsamhällets betydelse – särskilt bland myndigheter och beslutsfattare.

Det civila samhällets särart måste värnas. Organisationer som inte är vinstdrivande och som inte verkar utifrån marknadens logik ska inte pressas in i kommersiella regelverk. Vi ser med oro på att myndigheter i allt högre grad behandlar ideella föreningar som om de vore företag – med ökade krav på redovisning, moms, upphandlingar och hantering som saknar grund i civilsamhällets verklighet.

Vi vill därför ta fram nationella riktlinjer för hur myndigheter ska tillämpa lagar och regelverk med respekt för det civila samhällets särskilda karaktär. Samtidigt måste regelverk skyddas mot missbruk – och inte kunna utnyttjas av oseriösa eller odemokratiska aktörer.

Civilsamhället är en grundpelare i demokratin. Det måste respekteras, ges rätt förutsättningar och erkännas för vad det är: en kraft för samhällsutveckling, inkludering och gemensamt ansvarstagande.

Se över hinder som försvårar civilsamhällets arbete

Det civila samhället spelar en avgörande roll för demokratin, delaktigheten och samhällsutvecklingen. Samtidigt upplever många organisationer betydande praktiska hinder i sin vardag – hinder som hämmar möjligheten att bedriva verksamhet, särskilt för mindre och ideellt drivna föreningar.

I kontakten med bankväsendet har flera organisationer vittnat om svårigheter att öppna och administrera bankkonton, hantera förändringar av firmatecknare samt att uppfylla krav kopplade till kundkännedom och registrering av verklig huvudman. Problemen är särskilt tydliga för organisationer med begränsade resurser och för ungdomsorganisationer, där administrativa hinder, åldersgränser och långa handläggningstider försvårar möjligheten att över huvud taget starta eller driva verksamhet.

Även andra strukturella hinder påverkar civilsamhällets villkor. Internmoms och regler för offentlig upphandling är exempel på områden där dagens system i praktiken missgynnar idéburna aktörer. Det rör sig ofta om regelverk som inte är anpassade efter civilsamhällets logik eller verksamhetsform.

Sammantaget visar detta på ett behov av ökad kunskap om civilsamhällets särart inom myndigheter, banker och andra samhällsaktörer. Regelverk och tillämpning måste ta hänsyn till civilsamhällets särskilda förutsättningar och uppdrag – som skiljer sig från både marknadens logik och offentlig förvaltning.

Socialdemokraterna anser därför att regeringen bör ta initiativ till en bred översyn av hinder som försvårar civilsamhällets arbete. Syftet ska vara att säkerställa att lagar, regel-

verk och administrativa rutiner inte omotiverat begränsar människors möjlighet att organisera sig och bidra till samhället.

Stärka kontrollen av bidrag till civilsamhället

Sedan den 1 januari 2025 gäller lagen om demokrativillkor för statligt stöd till civilsamhällets organisationer. Socialdemokraterna har länge verkat för detta och välkomnar att en lagstiftning nu är på plats.

Demokrativillkoren är viktiga för att säkerställa att offentliga medel inte går till verksamheter som motverkar grundläggande demokratiska värden. Samtidigt är det av stor vikt att lagstiftningen följs upp med en ändamålsenlig och samordnad kontrollfunktion.

Riksrevisionen har i sin granskning (RiR 2023:7) visat att myndigheternas uppföljning och kontroll av statsbidrag fortfarande är otillräcklig. I dag saknas en samlad överblick över bidragsgivningen, och det finns brister både i vägledning och i informationsutbyte mellan myndigheter. Det riskerar att undergräva både förtroendet för bidragssystemet och villkoren för seriösa aktörer inom civilsamhället.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att

- stärka uppföljningen av demokrativillkoren
- förbättra samordningen mellan berörda myndigheter
- inrätta en central databas över statsbidrag till civilsamhällets organisationer
- erbjuda nationellt stöd för hantering av särskilda risker, exempelvis inom områden som antidemokratiska tendenser och ekonomiska oegentligheter.

Ett fungerande uppföljningssystem är avgörande för att skydda både demokratin och civilsamhällets självständiga roll.

Allmänna samlingslokaler runt om i landet måste värnas

Runt om i vårt land finns en imponerande mängd allmänna samlingslokaler som drivs av föreningslivet. Många har sitt ursprung i de svenska folkrörelserna. Vi vet att många samlingslokaler hade en tuff situation under pandemin, då såväl möjligheten till uthyrning för möten och fester som förutsättningarna att anordna kulturarrangemang kraftigt begränsades. Den stora andel ideellt arbete som möjliggör samlingslokalernas verksamhet är imponerande. Vi socialdemokrater ser det som viktigt att statens stöd till samlingslokaler fortsatt prioriteras och ges långsiktigt.

De föreningsdrivna samlingslokalerna har en avgörande roll för vårt civilsamhälles förutsättningar att verka, inte minst på lands- och glesbygder, där samlingslokalerna på många platser är navet för bygden. De fungerar som mötesplatser för föreningslivet och är på många platser arenan för att konst och kultur ska finnas tillgänglig i hela landet.

Samlingslokalernas funktion som mötesplatser runt om i vårt land gör dem också till en resurs i samhällets krisberedskap och vårt totalförsvär. Vid exempelvis större och längre strömavbrott, skogsbränder eller eftersök av försvunna personer är det inte ovanligt att de föreningsdrivna samlingslokalerna blir knutpunkten för samhällets olika insatser. Vi socialdemokrater vill värna allmänna samlingslokaler runt om i vårt land och föreslår därför en ökning av anslaget 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler med 20 miljoner kronor.

Idrottspolitik för inkludering, bredd och spets

Statens stöd till idrotten är till för att ge alla möjlighet att motionera och idrotta, att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla i Sverige positiva upplevelser av idrott som underhållning. Svensk föreningsidrott skapar goda möjligheter till integration – i en idrottsklubb eller i ett lag möts alla på lika villkor och bygger broar mellan människor. Riksidrottsförbundet bedriver idag en inkluderande verksamhet som syftar till integration. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Detta är en utveckling som vi socialdemokrater fortsatt vill stödja. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft. Idrottsrörelsen lever fortfarande med efterverkningarna från nedstängning under pandemin som hade omfattande inverkan på idrottsrörelsen och folkhälsan.

Vi som land utmärker oss vad gäller föreningsdriven folkrörelseidrott. Ska denna bestå måste investeringar göras i dess verksamheter och anläggningar. Vi socialdemokrater har tidigare gått fram med flera satsningar för att stärka idrottsrörelsen, uppgående till 3,5 miljarder kronor i stöd under pandemin, särskilda satsningar på barns och ungas idrottande samt 300 miljoner i återstartsstöd 2022.

Vi vet också att idrotten har en positiv och integrerande effekt på samhället. Inom idrotten träffas människor med olika bakgrund för gemensamma uppgifter och utmaningar. Ytor som bryter segregation är något vi behöver mer av och vi ser ett fortsatt behov av ytterligare insatser för idrottande, inte minst för unga.

Vi föreslår en ökning av anslaget 12:1 Stöd till idrotten uppgående till 100 miljoner kronor. Av dessa medel utgör 50 miljoner kronor till ökat stöd till parasport för barn och unga, se avsnittet Parasport för barn och unga. Vi avsätter 50 miljoner kronor till en satsning för att stödja unga elitidrottare.

Fritidskortet

Regeringens fritidskort genomförs nu. Vi Socialdemokrater står bakom målet att fler barn och unga ska få möjlighet till en aktiv och meningsfull fritid. Men vi ifrågasätter fortsatt om fritidskortet är rätt reform för att nå dit.

Redan i det remitterade förslaget stod det klart att över en tredjedel av medlen – motsvarande omkring 250 miljoner kronor årligen – ska gå till administration hos E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan. Det är resurser som istället kunde ha stärkt verksamheter direkt där barnen finns: på fotbollsplaner, i kulturskolor, i danslokaler och i friluftsområden.

Att reformen nu har införts gör det än viktigare att regeringen säkerställer en gedigen och transparent uppföljning. Det måste bli tydligt vilka barn som faktiskt nås av stödet – och vilka som lämnas utanför. Det är avgörande att få svar på om tillgången till aktiviteter har ökat där behoven är som störst, eller om stödet snarare har förstärkt redan existerande skillnader. Särskild uppmärksamhet måste riktas mot barn med funktionsnedsättning, där tillgången till fritid ofta hämmas av helt andra hinder. Regeringen behöver också redovisa hur mindre, ideellt drivna föreningar klarar de krav som ställs i systemet, och om resurserna i praktiken koncentreras till större aktörer.

Vi kommer att följa genomförandet av fritidskortet noggrant. Men vi kommer också att fortsätta arbeta för en politik som sätter verkliga behov före symboliska lösningar –

och som bygger barn och ungas fritid från grunden, med fler ledare, fler lokaler och fler trygga gemenskaper.

Parasport för barn och unga

Parasport är idrott för personer med rörelsenedsättning, synnedsättning eller intellektuell funktionsnedsättning, och kännetecknas av gemenskap, glädje och drömmar. Barn och unga med funktionsnedsättningar idrottar och motionerar betydligt mindre än andra i samma ålder. Nya resultat från PEP-rapporten 2025 visar att barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning hör till de mest stillasittande i Sverige – hindren handlar om bristande tillgång, låga förväntningar och begränsad kompetens. Ohälsa är nästan tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt, enligt Folkhälsomyndigheten. Så mycket som var femte ung person mellan 16 och 29 år motionerar aldrig, vilket är mer än dubbelt så många som bland övriga i samma ålder, enligt SCB. Detta är i strid med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Idrottsforskningen är samstämmig: unga idrottar för att det är roligt och slutar när lusten försvinner – och drivkrafter som glädje, socialt stöd och kunniga ledare är lika viktiga för barn och unga med funktionsnedsättning. Vi socialdemokrater vill att de ska få idrott på sina villkor. Det kräver ofta mer och långsiktiga insatser, utbildade ledare och tillgängliga miljöer. Vi föreslår under anslag 12:1 Stöd till idrotten 50 miljoner kronor på idrottande för barn och unga med funktionsnedsättning.

Rätt till rörelse – en satsning för jämlikhet och framtidstro

Idrotten har en unik förmåga att förena människor, bygga gemenskap och skapa framtidstro. För oss socialdemokrater är det en självklarhet att alla barn och unga – oavsett bakgrund, bostadsområde eller föräldrars plånbok – ska ges möjlighet att delta i en meningsfull fritid.

Vi satsar 100 miljoner kronor årligen på att stärka idrottsrörelsens närvaro där behoven är som störst. Men till skillnad från regeringens modell vill vi inte låsa fast stödet vid polisens lista över utsatta områden.

Vi menar att idrottens stöd ska styras utifrån socioekonomiska förutsättningar och idrottsdeltagande. Därför riktar vi resurser till de områden och orter där barn och ungas möjligheter till idrott i dag är som mest begränsade. Det kan vara i storstädernas förorter, men också i mindre orter där föreningslivet kämpar för sin överlevnad.

Vår målsättning är att:

- Fler barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden deltar i föreningsledd idrott.
- Stärka den lokala idrottens långsiktiga närvaro, inte bara korta projekt.
- Utbilda fler ledare och tränare från de egna områdena, så att unga får förebilder nära sig.
- Bryta skillnader i idrottsdeltagande mellan barn från olika bakgrunder.
- Skapa trygga mötesplatser där flickor och pojkar, nyanlända och etablerade, alla ges samma chans att delta.

För oss socialdemokrater är ”Rätt till rörelse” en del av samhällsbygget. Det handlar om att bryta segregationen, främja jämställdhet, stärka demokratin och ge varje barn rätten till en meningsfull fritid. Idrotten ska inte vara en fråga om tur eller ekonomi – utan en rättighet för alla.

Elitidrottares villkor måste förbättras

Förutsättningarna för att elitsatsa inom svensk idrott är i dag otrygga och otillräckliga. Inom många idrotter, särskilt mindre grenar, lever även landslagsidrottare under mycket begränsade ekonomiska förhållanden. Enligt en intervju med friidrottens förbundskapten Kajsa Bergqvist i Dagens Nyheter är det endast en tredjedel av truppen till friidrotts-VM 2025 som har möjlighet att försörja sig på sin idrott.

Forskningen bekräftar denna bild. I rapporten Vagar till världstoppen konstateras att elitidrottare ofta är beroende av ekonomiskt och socialt stöd från familj och närstående för att klara sin satsning. I den grupp som ingår i Sveriges Olympiska Kommittés satsning Topp och talang lever 44 procent av idrottarna under den nivå som Kronofogdemyndigheten definierar som existensminimum.

Den ekonomiska otryggheten för elitidrottare innebär att tillgången till våra högsta idrottsnivåer i praktiken begränsas till de som har ekonomiskt stöd från familj eller andra resurser. Detta skapar snedrekrytering och riskerar att stänga ute både kvinnor, idrottare från socioekonomiskt utsatta grupper och personer med funktionsnedsättning. För paraspportare är situationen särskilt allvarlig, vilket blev uppmärksammat i samband med Paralympics i Paris, där flera aktiva vittnade om bristande ekonomiskt stöd för grundläggande behov.

Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte hösten 2021 en särskild utredare för att se över regelverket för sjukpenninggrundande inkomst, det vill säga inkomstunderlaget för bland annat sjukpenning och föräldrapenning. I betänkandet Ett trygghetssystem för alla – nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SOU 2023:30) föreslår utredaren bland annat att inkomsten även ska beräknas utifrån historiska inkomster samt att kvalifikationstiden minskas till en månads arbete. Vi tycker att utredningens förslag utgör ett viktigt inslag i arbetet för att förstärka tryggheten i den allmänna sjukförsäkringen. Det är beklagligt att regeringen även i detta fall har valt att gömma dessa förslag i byrålådan. Vi anser det angeläget att regeringen går vidare med utredningens förslag och så snart det är möjligt återkommer med en proposition till riksdagen. Det finns fler yrkesgrupper där regelverket för SGI behöver reformeras. Riksidrottsförbundet har exempelvis uppmärksammat att dagens regelverk inte fungerar för gruppen elitidrottare. Dessa kan ofta inte dra nytta av de allmänna försäkringssystemen då dessa inte fungerar för elitidrottare. Detta bör därför bli föremål för en översyn.

Det finns förstås de som har enorma inkomster och stora sponsorer, men de är mycket färre än de som har svårt att få sitt idrottande på elitnivå att gå ihop ekonomiskt. Många av de bästa idrottarna lever under mycket knappa förhållanden. Särskilt svårt är det för de som tävlar i små idrotter.

Riksidrottsförbundets uppfattning är att unga idrottsutövare bör ha rätt till pension, försäkringar och samma trygghet som alla andra. Vi socialdemokrater ser med oro på vad som kan ske avseende ungas elitsatsningar. Vi vill uppmana regeringen att inleda en dialog med idrottens företrädare i denna fråga.

Sverige behöver fler idrottsanläggningar

Det råder brist på anläggningar i flera delar av landet. Många kommuner har ett stort behov av att renovera och bygga nya idrottshallar, simhallar och andra byggnader och miljöer för idrott. Det är också brist på kunskap och samordning kommuner emellan. För att stimulera byggande genomförde den socialdemokratiskt ledda regeringen en

samordningssatsning på 80 miljoner kronor och utökade Centrum för idrottsforsknings uppdrag. Detta är dock inte tillräckligt. Kommunerna efterfrågar möjlighet till delfinansiering för nybyggnation och renovering av anläggningar. Mot bakgrund av detta menar vi socialdemokrater att regeringen bör beakta behovet av renovering och nybyggnation av idrottsanläggningar.

51-procentsregeln

Den svenska folkrörelsedrivna idrotten baseras på idén att den ska vara självständig och självstyrande. Det är medlemskapet som ska ligga till grund för föreningsmodellen. Arbetet sker i idrottsklubbar och föreningar med Riksidrottsförbundet som den samlade organisationen och stämman som dess högsta beslutande organ. Därför är det enbart idrottsrörelsens medlemmar som kan ändra i dess stadgar och något som politiken ska hålla sig ifrån. Vi beklagar att regeringen inte förstår detta och därmed ger uttryck för att frångå modellen för beslutsfattande inom idrotten. Regeringen verkar vilja frångå idrottsrörelsens och medlemskapets värde och tyngd, till förmån för enskilda privata kapitalägare. Att ifrågasätta 51-procentsregeln handlar i grunden om att frångå tanken om idrott som främst medlemsdriven. Vi socialdemokrater vill stödja idrottsrörelsen och vill verka för att 51-procentsregeln blir kvar.

E-sport som idrott

Svenska e-sportförbundet är sedan Riksidrottsförbundets årsmöte i maj 2023 medlem i Riksidrottsförbundet och det räknas nu som en idrott. Detta har tagits emot som mycket positivt av alla de som är engagerade inom e-sport och gaming. Beslutet innebär många positiva aspekter avseende stöd och tävlingar.

E-sportförbundets föreningar anordnar event och turneringar, både offline och online, och de arbetar för att främja e-sporten lokalt och skapa en positiv miljö för föreningens medlemmar.

Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma att det finns en viss problematik kring datorspel som bl.a. Folkhälsomyndigheten har rapporterat om. Vi uppmanar regeringen att beakta dessa frågor.

Rättvisa villkor för sponsring inom idrotten

Intresset för damidrotten har vuxit explosionsartat under de senaste åren. Damfotbollen fyller arenor, lockar nya generationer spelare och inspirerar hundratusentals unga tjejer till ett aktivt idrottsliv. Men trots detta är de ekonomiska spelreglerna fortfarande ojämställda. Det pågår en utredning om skatteincitamenten för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet, och i den är det viktigt att jämställdhetsperspektivet beaktas.

Internmoms inom idrotten, civilsamhället och folkbildningen

Dagens regelverk för internmoms riskerar att urholka förutsättningarna för hela det organiserade föreningslivet i Sverige. Trots att allmännyttig ideell verksamhet i grunden inte ska beskattas, tvingas många organisationer i praktiken betala internmoms när de

samordnar administration, ekonomi eller it-funktioner inom sin egen struktur. Efter krav från en enig riksdag har regeringen lagt fram förslag om en ny moms lag med målet att vidga de svenska reglerna inom ramen för EU-rätten. Det är ett steg i rätt riktning, men frågan är ännu inte avgjord. Vi socialdemokrater menar att regeringen fortsatt måste agera i frågan.

Friluftslivspolitik för alla

Friluftsliv är en hörnsten i naturvårdspolitiken. Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Vi socialdemokrater anser att förutsättningarna för människor att utöva friluftsliv ska fortsätta att utvecklas i alla delar av landet. Nationalparker och natur- och kulturresevat är viktiga för friluftslivet och lockar miljoner besökare varje år. De är också betydelsefulla för landsbygdsutveckling och för både lokal och regional utveckling. Den fortsatta utvecklingen av natur- och kulturbaserad turism är en betydelsefull del av en hållbar turism och besöksnäring genom den sysselsättning och de bidrag till den lokala ekonomin som denna turism skapar. Landets många naturresevat spelar en mycket stor roll för utövande av alla sorters friluftsliv, som vandring, ridning, cykling, svampplockning, fiske och paddling m.m. En stor del av friluftslivet utövas nära bostaden eller tätorten. Därför är det mycket viktigt att bevara en grön infrastruktur i och omkring städer och tätorter, inte minst i kommuner med en stark bebyggelseutveckling. Ansvaret för att se till att friluftslivet har goda förutsättningar är delat mellan stat och kommun och mellan många myndigheter. En fortsatt god samordning är därför viktig.

Friluftslivet har en lång tradition i vårt land, och det har starka kopplingar till vår historia och kultur och skapar gemenskap. Tillsammans med den unika allemansrätten har människor rätt att vistas och utöva friluftsliv i naturen, även på privat mark, under vissa förutsättningar. Friluftslivet har en positiv inverkan på folkhälsan och välbefinnandet genom att främja fysisk aktivitet, avkoppling och kontakt med naturen, och det har möjlighet att påverka integrationen positivt. Verksamheterna inom svenskt friluftsliv bidrar till att öka kunskapen och medvetenheten om naturens betydelse och vikten av att skydda den för kommande generationer. Särskilt viktigt är det att de som är friluftsovana får möjlighet att prova på och komma i kontakt med svenskt friluftsliv.

Alla barn har rätt till rörelse, naturupplevelser och meningsfulla gemenskaper. Friluftsliv spelar en viktig roll för både fysisk och psykisk hälsa, och är en viktig väg in i föreningslivet. Men verkligheten är att friluftsdagarna i skolan ofta prioriteras ned – eller inte genomförs alls. Det innebär att många barn, särskilt i tätortsmiljöer eller hushåll med små ekonomiska resurser, aldrig får möjlighet att prova på friluftslivets möjligheter. Vi socialdemokrater vill ändra på detta.

Vi socialdemokrater anser att friluftsdagar ska skrivas in i skollagen. Det innebär att alla elever, minst en gång per läsår, ska få delta i en friluftsdag under skoltiden – med verkliga aktiviteter utomhus. Det är en tydlig signal om att rörelse, natur och gemenskap inte är ett ”plus” utan en självklar del av barns skolgång. Vi vill också att friluftsdagarna utformas i samverkan med det lokala föreningslivet, friluftorganisationer och andra relevanta aktörer. Målet är att alla barn ska få möjlighet att möta föreningslivet på sina egna villkor, testa nya aktiviteter och hitta en väg in i gemenskapen. Genom detta stärker vi också de ideella organisationer som bär upp mycket av Sveriges friluftsliv – och säker-

ställer att fler barn hittar till aktiviteter som annars kan kännas otillgängliga. Vi föreslår en ökning med 100 miljoner kronor på anslag 1:3 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Vi hänvisar till detta utgiftsområde för mer information om våra satsningar.

Folkbildningen måste försvaras

Folkbildningen i Sverige har en särställning för livslångt lärande genom utbildning, omställning, bildning och delaktighet.

Socialdemokraterna vill framhålla folkbildningens avgörande betydelse för ett levande, demokratiskt samhälle. Genom studieförbund och folkhögskolor skapas mötesplatser som stärker sammanhållningen, tilliten och människors möjlighet att växa, både som individer och som medborgare. I en tid där samhällsklimatet hårdnar och demokratin utmanas behövs folkbildningen mer än någonsin.

Folkbildningen bidrar till att alla har en möjlighet att bli sedda och lyssnade på. En möjlighet för varje individ att läsa på sina egna villkor i vuxen ålder. Oavsett om du har en funktionsnedsättning, har varit arbetslös en lång tid, behöver läsa svenska språket för att få en sysselsättning eller inte har känt att gymnasiet fungerade så finns möjligheten för alla, såväl vuxna som ungdomar och äldre, att utvecklas och bildas. Att kunna ställa om senare i livet kan vara avgörande för just möjligheten att orka arbeta till pensionen eller att vara attraktiv på arbetsmarknaden.

Folkhögskolorna med sin unika utbildningsform fångar upp deltagare som andra utbildningsformer inte når. Folkhögskolorna stödjer deltagarna att komma vidare i utbildning, att forma sitt eget konst- och kulturintresse eller att få en sysselsättning på arbetsmarknaden. Deltagarna formar sina egna studier och ökar kunskapen och bildningen för personlig utveckling. De skaffar erfarenhet genom utbyte med andra deltagare och detta bidrar till både gemenskap och trygghet. För Socialdemokraterna och arbetarrörelsen är folkhögskolorna ett alternativt sätt att kompetensutvecklas, sadla om eller helt enkelt utbilda sig.

Idag finns det cirka 150 folkhögskolor i Sverige, varav drygt två tredjedelar drivs av idéburna organisationer och resterande har regioner som huvudmän. Tillsammans med de 8 statsbidragsberättigade studieförbunden utgör dessa den organiserade folkbildningen i vårt land. Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. På så sätt har folkbildningen i Sverige en särställning som en bred arena för utbildning, bildning och delaktighet.

Studieförbunden som sträcker sig från det konservativa till det socialliberala är viktiga för hela kulturlivet. Studieförbunden är många gånger en språngbräda till vidare studier på folkhögskolorna. Dessa två folkbildningsformer tillsammans gör kittet i samhället då det kommer till demokrati, konst och kultur, jämlikhet och bildning.

Med tiden har folkbildningen blivit betydande i arbetet med att möta en rad samtida samhällsutmaningar, till exempel att stärka ett aktivt deltagande i samhället för alla människor, att ge människor fler möjligheter att utbilda sig eller att byta yrkesinriktning, att ge nyanlända och andra utrikesfödda möjlighet till etablering i arbetslivet samt att tillhandahålla ett rikt, tillgängligt och inkluderande kulturliv i alla delar av landet. Folkhögskolan är som utbildningsform unik eftersom den når deltagare som andra utbildnings-

former inte når och stödjer deltagarna att komma vidare till arbete och fortsatta studier. Folkhögskolan erbjuder därmed en andra och en annan chans till utbildning.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen byggde under flera år ut folkhögskolan inom ramen för Kunskapslyftet. Utbildningsbehoven bland vuxna är fortsatt stora och det behöver finnas olika utbildningsalternativ för t.ex. unga vuxna, utrikesfödda och personer som inte har uppnått målen för en gymnasieutbildning. Finansieringsansvaret för folkbildningen är delat mellan stat, regioner, kommuner och huvudmän. Principen om delat finansieringsansvar är viktig att upprätthålla. Folkhögskolorna erbjuder också en studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola i samarbete med Arbetsförmedlingen. Vi socialdemokrater bedömer att dessa kurser utgör ett viktigt steg på vägen till vidare studier, inom t.ex. en allmän kurs, och till etablering på arbetsmarknaden.

Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden presenterades i juni 2024. Vi ansåg mot bakgrund av detta att politiska åtgärder rörande folkbildningens verksamhet och roll borde inväntat utredningens förslag.

Så har tyvärr inte skett. Utbildningsdepartementet föregick utredningen och gjorde en översyn av statens bidrag till folkbildningen och föreslog att Folkbildningsrådet inte längre ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till folkhögskolor respektive till studieförbunden. Det ska i stället beslutas av regering och riksdag. Folkbildningsrådet ska fortsättningsvis enbart besluta om fördelningen av bidraget till de olika folkhögskolorna och studieförbunden. Förslaget trädde i kraft 2024-01-01.

När Folkbildningsutredningen den 13 juni 2024 presenterats kan vi konstatera att vi ser positivt på flera av Folkbildningsutredningens förslag. Det är välkommet att utredningen tydligt värnar folkbildningens självständighet, frivillighet och den självförvaltningsmodell som varit avgörande för verksamhetens bredd och förankring. Det är också bra att Folkbildningsrådets oberoende föreslås behållas.

Vi anser att transparens och kontroll är viktiga, men de måste genomföras med respekt för folkbildningens självständighet. Nya krav bör ligga i linje med det utvecklingsarbete som redan pågår inom folkbildningen och får inte riskera att tränga undan verksamheten. Staten har ett ansvar att bära kostnaderna för kontroll och uppföljning – resurserna ska gå till bildning, inte till ökade administrativa bördor.

Samtidigt vill vi tydligt betona att demokrati bör vara ett uttryckligt mål i folkbildningens framtida styrning. Att människor får delta, påverka och utvecklas tillsammans är kärnan i den demokratiska fostran som folkbildningen bidrar till.

Mot bakgrund av behovet av ökad kontroll och granskning av statsbidraget till folkbildningen har vi socialdemokrater föreslagit en normgivande lagstiftning om demokrati-villkor vid utbetalning av statsbidrag till det civila samhället som även ska tjäna folkbildningsområdet. Den förra, S-ledda, regeringen beslutade den 7 juni 2022 om kommittédirektiv till en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen (dir. 2022:75).

Vi är starkt kritiska till den politik som regeringen för. Två av tre planerade nedskärningssteg av anslagen till studieförbunden har genomförts. När den fulla neddragningen är på plats kommer de statliga anslagen till studieförbunden ha minskat med cirka en tredjedel. Redan nu har detta fått allvariga konsekvenser för verksamheter i hela landet, särskilt på landsbygden och bland grupper som sedan tidigare har sämre tillgång till bildning och gemenskap.

De senaste åren har folkbildningen utsatts för en drastisk och omfattande nedskärning. Det kommer att ha en inverkan inte bara på folkbildningen, utan även på det civila samhället, lokalsamhället, kulturen och idrotten i vårt land.

Reaktionerna har varit stora med manifestationer och tusentals som undertecknat protestlistor. Oron är nu stor hos många när SD-regeringen slagit in på denna direkt folkbildningsfientliga väg.

SD-regeringen föreslog 2023 en gradvis justering av statsbidraget. Förslaget innebar 250 miljoner mindre i budgeten till studieförbunden för 2024 följt av ytterligare sänkningar på 100 miljoner 2025 och 150 miljoner 2026. Detta skulle innebära en ny nivå för statsbidraget till studieförbunden på cirka 1,3 miljarder kronor 2026, jämfört med 1,8 miljarder kronor för år 2023, en minskning med 500 miljoner kronor.

Under 2024 och 2025 har det rapporterats om hur minskningen av studieförbundens anslag har fått negativa verkningar: färre samlingslokaler, mindre verksamhet och något som särskilt sticker ut – radikalt minskad tillgång till replokaler för unga som spelar i band. Studieförbunden i samverkan anger att 20 000 svenskar förlorar sin replokal. Det är en tredjedel av alla som spelar i studieförbundens replokaler runt om i landet. Just detta med att minska möjligheterna att spela i band är särskilt allvarligt då Sverige, inte minst genom denna möjlighet, har blivit känt i världen för en framgångsrik pop- och rock-musikscen.

SD-regeringens stora nedskärningar för studieförbunden slår hårt mot civilsamhället och också mot all kulturell verksamhet på landsorten och i glesbygden. På flera platser i landet är de ideella kulturföreningarna och de lokala studieförbunden de enda aktörerna som skapar arrangemang och gemensamma kulturupplevelser för sina invånare.

Vi föreslår därför att anslag 13:1 Statsbidrag till studieförbund förstärks med 350 miljoner kronor för 2026 – för att studieförbunden inte fortsatt ska nedmonteras. Vi socialdemokrater kommer alltid att stå upp för folkbildningen. Det är vår avsikt att på sikt stärka folkbildningen.

Folkhögskolan som en viktig utbildningsväg och en andra chans

Statsbidraget till folkbildning har minskat avsevärt, vilket har lett till att antalet folkhögskoleutbildningar som riktar sig till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), som autism och adhd, har halverats.

Folkhögskolor har länge varit viktiga instanser för elever med NPF och andra särskilda behov. Dessa skolor erbjuder en anpassad studiemiljö som ofta saknas i det traditionella skolsystemet. På folkhögskolorna har eleverna fått möjlighet att utvecklas i deras egen takt, med små klasser och ett individuellt stöd som är avgörande för många med NPF-diagnoser. Skolornas flexibilitet och förståelse för elevernas unika behov har gjort dem till en trygg plats där eleverna inte bara kan nå sina utbildningsmål, utan också växa på ett personligt plan.

Med de kraftigt minskade statsbidragen hotas dock denna viktiga stödstruktur.

För de elever som tidigare haft möjlighet att hitta en anpassad utbildningsväg genom folkhögskolan innebär nedskärningarna att dessa alternativ nu blir betydligt färre. För de som har särskilda behov är detta en utveckling som riskerar att leda till att många hamnar utanför både utbildningssystemet och arbetsmarknaden.

Folkhögskolor vars deltagare har behov av särskilda stöd kan söka bidrag hos Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) för att täcka de merkostnader som

anpassningarna medför. Vi välkomnar att regeringen i BP 2025 förstärker det särskilda utbildningsstödet med 25 miljoner kronor. Vi uppmanar regeringen att noga följa utvecklingen för att tillse att detta är en tillräcklig åtgärd.

Spelpolitik som värnar spelarna

Efter omregleringen av spelmarknaden har statens möjligheter att kontrollera det spel som riktas till svenska konsumenter ökat avsevärt. För att uppnå målen är en effektiv och ändamålsenlig tillsyn avgörande. Arbetet för att stänga ute olicensierat spel är fortsatt prioriterat. Möjligheterna för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel är fortsatt en prioriterad fråga och här är vi mycket kritiska till SD-regeringens inriktning att inskränka den möjligheten.

Vi beklagar SD-regeringens beslut att inte gå vidare med förslaget att införa krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Detta riskerar att öppna upp för aggressiv marknadsföring utan en helhetsbedömning. I den proposition som behandlades i betänkande 2022/23:KrU2 En förstärkt spelreglering fanns ett förslag som anger på vilket sätt en måttfull marknadsföring ska vara och vikten av en helhetsbedömning. Kommerciella budskap ska begränsas till relevanta fakta rörande spelet, presenterade i så saklig form som möjligt och utan ovidkommande inslag. Marknadsföringen ska inte framställa spel som något socialt attraktivt eller antyda att spel bidrar till social framgång. Inte heller ska det finnas antydningar om att spel kan vara ett alternativ till arbete, en lösning på finansiella problem eller en form av finansiell investering.

Vidare ska budskapens utformning samt deras färg, bild, typografi och layout etc. bedömas utifrån kravet på måttfullhet. Det innebär att varken direktmarknadsföring eller utomhusreklam som sådan är oförenlig med kravet på måttfullhet, utan får bedömas utifrån en helhetsbedömning. För att uppfylla kravet på måttfullhet ska marknadsföringen inte heller vara påträngande (prop. 2016/17:8 s. 46). Vägledning för bedömningen finns bl.a. i Konsumentverkets praxis och allmänna råd, i Europeiska kommissionens rekommendation 2014/478/EU av den 14 juli 2014 om principer för att skydda konsumenter och spelare i samband med onlinespeltjänster och för att förhindra att underåriga spelar onlinespel om pengar samt i branschorganisationernas riktlinjer för marknadsföring. Som ett exempel på vad som kan anses strida mot måttfullhetskravet kan nämnas marknadsföring som förmedlar bilden av att spel är riskfritt eller liknande om så inte är fallet. Det får också anses strida mot kravet på måttfull marknadsföring att exempelvis ange att ett erbjudande är gratis, om det krävs att spelaren själv måste satsa pengar eller göra någon annan motprestation, som t.ex. att lämna person- eller kontaktpenggifter, för att kunna ta del av det (prop. 2017/18:220 s. 164 och 328).

Det finns anledning att ta oron för att marknadsföringen har en stark påverkan på bl.a. barn och ungdomar på allvar. Marknadsföringen av spel riskerar dessutom att påverka personer med spelproblem negativt och kan leda till mycket allvarliga konsekvenser för både den enskilde och hans eller hennes närstående. Vi förordar därför på samma sätt som propositionen ett justerat krav på måttfullhet. Den närmare innebörden av måttfullhetskravet bör även fortsättningsvis utvecklas genom praxis. Det finns dock skäl att i spelagen förtydliga att det vid den helhetsbedömning som ska göras ska särskild hänsyn tas till hur riskfyllt det spel som marknadsförs är. Vi ansluter oss därför till förslaget om att en helhetsbedömning ska göras för att avgöra om marknadsföringen är måttfull. Vid

bedömningen ska det särskilt beaktas hur stor risk det aktuella spelet innebär för utvecklande av spelproblem och i vilken utsträckning marknadsföringen riskerar att nå personer under 18 år.

AB Trav och Galopps (ATG) kanaliseringsrapport för första kvartalet 2024 visar på en fortsatt ökning av webbtrafiken till olicensierade spelbolag i Sverige. Rapporten, som täcker tidsperioden från första kvartalet 2019 till det första kvartalet 2024, belyser en växande och mycket oroande trend inom spelbolagsindustrin.

Rapporten för första kvartalet 2024 redovisar att kanaliseringsgraden har sjunkit till 68–81 procent (69–82 procent i kvartal 4 år 2023), vilket är långt ifrån regeringens mål på 90 procent. Ur ett folkhälsoperspektiv är dessa siffror än mer alarmerande eftersom problemspelande ofta är kopplat till olicensierat spel där kraven på spelansvar hos aktören är obefintliga. Det är inte olagligt för olicensierade bolag att befinna sig på den svenska marknaden, men det är olagligt för dem att marknadsföra sig mot svenska konsumenter, vilket ändå görs på olika sätt.

Främjandeförbudet fungerar uppenbarligen inte som skydd för de mest sårbara grupperna och för att åstadkomma god kanalisering. Det är dags att se över frågan om att göra det olagligt att erbjuda olicensierat spel i Sverige, och vi uppmanar regeringen att utreda frågan.

Folkhälsomyndigheten pekar på att det finns ett samband mellan datorspel och problem med spel om pengar, och vissa inslag i datorspel är särskilt problematiska i det perspektivet. Sambandet kan vara viktigt för arbetet med att förebygga problem med spel om pengar. Bland män som spelade datorspel dagligen 2018 hade andelen med problemspelande ökat tre år senare. Bland kvinnor som spelade datorspel dagligen 2018 hade andelen med någon grad av spelproblem ökat tre år senare.

Vi föreslår att möjligheten att stänga av sig själv från spel via Spelpaus utvecklas och att osunda bonussystem förbjuds. Vi uppmanar också regeringen att se över frågan om att man ska identifiera sig med bank-id vid spel.

IQ är ett fristående dotterbolag till Systembolaget, vars uppdrag är att genom kunskap och kommunikation skapa medvetenhet, eftertanke och engagemang kring alkohol. Syftet är att minska alkoholens skadeverkningar i samhället. Vi socialdemokrater menar att det vore angeläget att ha IQ som förebild när det gäller spel och spelmissbruk. Vi föreslår att regeringen ser över frågan om att inrätta en aktör lik IQ inom spelområdet.

Ett annat problem är den möjlighet som finns i spel för barn att köpa sig fördelar eller tillbehör. Sveriges konsumenter har tillsammans med 20 andra konsumentorganisationer anmält några av spelvärldens största jättar till EU:s nätverk för konsumentmyndigheter. Organisationerna hävdar att spelen manipulerar barn att lockas till köp i spelen. Det finns otaliga exempel på att barn, utan att föräldrarna har förstått hur det går till, spenderat stora belopp. Vi uppmanar regeringen att komma med förslag om hur detta kan förhindras.

Små föreningsdrivna lotterier

Föreningar som tidigare bedrivit lotterier inom en kommun under kommunala lotteritillstånd med en avgift på 500 kr för en 5-årslicens tvingas nu söka spellicens hos Spelinspektionen som då tvingar små landsbygdsföreningar att betala större delen av hela överskottet i avgifter (licensavgift och tillsynsavgift) för en licens hos Spelinspektionen.

Gränsen för att en förening får bedriva lotterier inom en kommun under kommunalt lotteritillstånd är satt så lågt som en årlig bruttoomsättning på ca 382 000 kr/år (6,66 prisbasbelopp per år).

För att mindre, lokala lotterier som tidigare hanterats av kommunen ska kunna fortsätta utan Spelinspektionens krav på certifiering, rapportering och komplexa licensansökningar bör kommunala lotterier, dvs. lotterier som arrangeras inom en kommun i huvudsak, som inte är onlinespel kunna omsätta upp till 5 mkr om året och ha en högsta vinst på 10 prisbasbelopp.

Därigenom kan lokala lotterier på gräsrotsnivå där köpare och förening i huvudsak finns inom en kommungräns överleva och slippa Spelinspektionens komplexitet och kraftigt ökade avgifter och den osäkerhet det innebär. Samtidigt bör tillsynen kunna vara effektivare och bättre om den ligger på kommunen då kunskapen om föreningslivet hos en kommun är klart större hos kommunförvaltningen (föreningar har ju redan redovisningar dit för aktivitetsstöd och anläggningsstöd) och därmed kan lotteriets hantering bättre granskas där. Dessutom har kommuner tidigare hanterat dessa lotterier under många år, så erfarenheter och kompetens finns redan på plats inom lokala lotterier hos kommunen.

Vi anser att regeringen bör se över frågan om föreningsdrivna lotterier.

Björn Wiechel (S)

Azadeh Rojhan (S)

Ewa Pihl Krabbe (S)

Louise Thunström (S)

Lars Mejern Larsson (S)

Magnus Manhammar (S)

Kristoffer Lindberg (S)